

**MONITORING I ANALIZA REALIZACJI
KRAJOWEGO PROGRAMU DZIAŁAŃ
NA RZECZ RÓWNEGO TRAKTOWANIA
W ZAKRESIE PŁCI, TOŻSAMOŚCI PŁCIOWEJ
I ORIENTACJI SEKSUALNEJ (2013-2016)**

SPRAWOZDANIE DOTYCZĄCE 2015 I 2016 ROKU

**TORUŃ, KWIECIEŃ 2016
(AKTUALIZACJA: CZERWIEC 2016)**

WPROWADZENIE

01 stycznia 2011 roku weszła w życie ustawa z 03 grudnia 2010 roku o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2010 roku, Nr 254, poz.1700 z późn. zm.), nazywana często „ustawą antydyskryminacyjną”. Zgodnie z przepisem art. 22 wspomnianej ustawy Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania „opracowuje i przedkłada Radzie Ministrów Krajowy Program Działania na rzecz Równego Traktowania, określający cele i priorytety działań na rzecz równego traktowania, w szczególności w zakresie:

- 1) podnoszenia świadomości społecznej w zakresie równego traktowania, w tym na temat przyczyn i skutków naruszenia zasady równego traktowania;
- 2) przeciwdziałania naruszeniom zasady równego traktowania;
- 3) współpracy z partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w zakresie równego traktowania”.

Wykonując dyspozycję powyższego przepisu Pełnomocnik Rządu przedłożył Radzie Ministrów „Krajowy Program Działania na rzecz Równego Traktowania na lata 2013-2016” (KPDRT). Został on przyjęty przez Radę Ministrów 10 grudnia 2013 roku.

Niniejsze opracowanie jest wynikiem monitoringu realizacji KPDRT w 2015 roku (oraz – tam, gdzie udało się zebrać informacje – w 2016 roku) w zakresie płci, tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, prowadzonego w ramach projektu „Monitoring i analiza realizacji Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania w zakresie płci, tożsamości płciowej i orientacji seksualnej (2013-2016)”.

BUDOWA KPDRT | STRUKTURA OPRACOWANIA

KPDRT zbudowany jest z dwóch części: w pierwszej zawarto diagnozę sytuacji, opis zjawisk z zakresu równego traktowania; w drugiej – podzielonej jest na obszary (Polityka antydyskryminacyjna, Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego, Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy, Równe traktowanie w systemie edukacji, Równe traktowanie w systemie ochrony zdrowia, Równe traktowanie w dostępie do dóbr i usług) – wymieniono działania przewidziane do realizacji w ramach KPDRT, poprzedzone swego rodzaju uzasadnieniem większości z nich. W obrębie każdego obszaru wyznaczono cele główne oraz cele szczegółowe. Dla wykonania każdego celu szczegółowego przewidziano realizację jednego albo większej liczby działań. W odniesieniu do każdego działania KPDRT określono:

- podmiot odpowiedzialny za realizację albo podmioty odpowiedzialne za realizację,
- podmiot wskazany do współpracy przy realizacji albo podmioty wskazane do współpracy przy realizacji,
- termin realizacji działania, który w przypadku niemal wszystkich działań został podany datą roczną; w przypadku działań wieloletnich („działań ciągłych”) w KPDRT określono jedynie termin rozpoczęcia realizacji działania.

Struktura niniejszego opracowania odzwierciedla budowę drugiej z ww. części KPDRT. Z tego względu opis ustaleń monitoringu każdego działania poprzedzono „metryczką” wskazującą: obszar KPDRT, cel główny, cel szczegółowy, działanie, podmiot odpowiedzialny za realizację, podmiot wskazany do współpracy przy realizacji oraz termin realizacji działania. Ustalenia monitoringu zostały zaprezentowane w takiej kolejności, w jakim odnośne działania zostały umieszczone w KPDRT.

Ponadto w niniejszym opracowaniu – inaczej niż w opracowaniach dotyczących realizacji KPDRT w 2013 i 2014 roku – zamieszczono fragment dotyczący Zespołu Monitorującego KPDRT. Zagadnienia tego nie omówiono w ww. opracowaniach, albowiem przedmiotowy zespół został powołany dopiero w 2015 roku (w 2013 roku – w projektach i tekście KPDRT przyjętym przez Radę Ministrów – jedynie zapowiedziano powołanie takiego zespołu, natomiast w 2014 roku jedynie rozpoczęły się prace nad zarządzeniem Prezesa Rady Ministrów powołującym taki zespół).

ZAKRES MONITORINGU

Monitoringiem objęto wszystkie działania KPDRT, które dotyczyły równego traktowania w zakresie płci, tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, przeciwdziałania dyskryminacji na tle płci, tożsamości płciowej i orientacji seksualnej, w tym przeciwdziałania przemocy na tym tle, których realizacja miała nastąpić (w tym być kontynuowana) albo rozpocząć się w 2015 roku, a także których realizacja miała być kontynuowana w 2016 roku. Monitoringiem objęto także działania KPDRT dotyczące ogólnej polityki antydyskryminacyjnej, przewidziane do realizacji w ww. okresach. Łącznie monitoringiem objęto trzydzieści siedem (37) działań KPDRT.

Dane przedstawione w niniejszym opracowaniu zebrano przede wszystkim korzystając z dostępu do informacji publicznej (w tym zwracając się o jej udostępnienie do podmiotów publicznych odpowiedzialnych za realizację działań KPDRT oraz współpracujących przy realizacji tych działań) oraz zwracając się o udostępnienie posiadanych informacji do podmiotów niepublicznych, w szczególności do organizacji pozarządowych. Szersza informacja dotycząca zbierania danych stanowi część opracowania podsumowującego projekt „Monitoring i analiza realizacji Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania w zakresie płci, tożsamości płciowej i orientacji seksualnej (2013-2016)”.

USTALENIA MONITORINGU

Obszar KPDR	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1.	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.1	Monitorowanie wdrażania rozwiązań prawnych zgodnych z prawem wtórnym Unii Europejskiej oraz orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zapewniających pełną i równą ochronę wszystkim grupom narażonym na dyskryminację
Działanie	1	Analiza i monitoring dotychczasowego wykonania ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (DZ.U. z 2010, Nr 254, poz. 1700 z późn. zm.)
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	wszystkie resorty, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR podał, że realizował je poprzez analizę orzeczeń sądowych zapadłych na podstawie ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, które przesłało mu Ministerstwo Sprawiedliwości (Pełnomocnik kierował odnośne wystąpienia w 2014, 2015 i 2016 roku), a także poprzez wystąpienia do Ministra Sprawiedliwości dotyczące gromadzenia przez sądy danych o postępowaniach toczących się w sprawach z ww. ustawy. Odnosząc się do pytań o współpracę – przy realizacji ww. działania KPDR – z organizacjami pozarządowymi Pełnomocnik Rządu podał, że „nie zwracał się w 2015 r. oraz w okresie styczeń – kwiecień 2016 r. do organizacji pozarządowych o współpracę realizacji tego działania, gdyż analiza przepisów ustawy (...) stale prowadzona jest przez organizacje pozarządowe w debacie publicznej”, wnioski z tej analizy są znane Pełnomocnikowi, a „monitoring dotychczasowego wykonania ustawy (...) nie był prowadzony przy współpracy z organizacjami pozarządowymi, gdyż dane liczbowe z dotychczasowego wykonania przepisów ustawy przekazywane były przez Ministra Sprawiedliwości właściwego w tej sprawie”. W informacji Pełnomocnika wspomniano ponadto o zorganizowaniu – 23 maja 2016 roku – konferencji „5 lat ustawy »równościowej« – ocena funkcjonowania i rekomendacje zmian”.

Odnosząc się do pytania o to, czy w ramach realizacji ww. działania KPDR sporządzono raport albo inny dokument podsumowujący przeprowadzoną analizę, Pełnomocnik podał, że – zgodnie z KPDR – „realizacja tego działania nie zakładała sporządzenia końcowego dokumentu w formie raportu lub innego opracowania”.

Z informacji Pełnomocnika nie wynika, dlaczego „analiza i monitoring dotychczasowego wykonania ustawy” sprowadzały się niemal wyłącznie do analizy i monitoringu spraw sądowych prowadzonych na tle ustawy.

Informacje zebrane od podmiotów wskazanych do współpracy w realizacji ww. działania.

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (podobnie jak w informacji dotyczącej wcześniejszych lat realizacji KPDR) nie wskazało, czy w 2015 roku współpracowało z podmiotem odpowiedzialnym za realizację ww. działania – w informacji z ministerstwa dotyczącej 2015 roku nie odniesiono się w żaden sposób do pytań dotyczących ww. działania.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powiadomiło, że na początku 2016 roku przekazało Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równego Traktowania informacje nt. działań podjętych przez siebie w 2015 roku w ramach KPDR – jako wkład MRPIPS do raportu przygotowywanego przez Pełnomocnika z realizacji KPDR. Dodano przy tym, że Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych „przygotowuje wkład do ww. raportu zawierający informacje nt. podejmowanych działań na rzecz osób niepełnosprawnych” we wskazanych przez ministerstwo obszarach KPDR. MRPIPS nie wyjaśniło, jaki jest związek między przekazywaniem Pełnomocnikowi Rządu danych do ww. raportu a analizą i monitoringiem dotychczasowego wykonania ww. ustawy.
- Ministerstwo Cyfryzacji powiadomiło, że współpraca w realizacji ww. działania KPDR polegała na udziale 02 września 2015 roku przedstawicielki ministerstwa (wówczas było to jeszcze Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji), podsekretarz stanu Magdaleny Młochowskiej, w pierwszym posiedzeniu Zespołu Monitorującego KPDR. MC nie wyjaśniło, jaki jest związek między monitoringiem KPDR a analizą i monitoringiem dotychczasowego wykonania ww. ustawy.

- Ministerstwo Edukacji Narodowej powiadomiło, że „nie współpracowało w 2015 r. ani nie współpracuje w 2016 r. z podmiotem odpowiedzialnym za realizację ww. działania (...) z powodu braku inicjatywy Pełnomocnika w wykonywaniu tego działania”.
- Ministerstwo Finansów powiadomiło, że współpraca w realizacji ww. działania KPDRT polegała na udziale przedstawiciela ministerstwa w Zespole Monitorującym KPDRT oraz przekazaniu Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równego Traktowania „sprawozdania o działaniach podejmowanych w resorcie finansów zgodnie z obszarami wymienionymi w KPDRT”. MF nie wyjaśniło, jaki jest związek między monitoringiem KPDRT i przekazywaniem sprawozdania z realizacji KPDRT Pełnomocnikowi Rządu a analizą i monitoringiem dotychczasowego wykonania ww. ustawy.
- Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa podało, że współpracowało w realizacji ww. działania KPDRT z podmiotem odpowiedzialnym za jego realizację poprzez wysłanie do tego podmiotu „corocznego raportu w zakresie przewidzianym dla resortu”¹ dotyczącego 2015 roku.
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego podało, że „jest podmiotem wskazanym do współpracy z Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania, odpowiedzialnym za realizację tego zadania. Pełnomocnik dotychczas nie zgłaszał potrzeby współpracy z MNiSW”.
- Ministerstwo Obrony Narodowej podało, że „współpracuje z Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Równego Traktowania głównie w zakresie realizacji KPDRT” a „osobą odpowiedzialną za współpracę z Pełnomocnikiem jest Koordynator do Spraw Równego Traktowania w resorcie obrony narodowej – ppłk Agnieszka Gumińska”, która „w ramach współpracy z Pełnomocnikiem” w 2015 roku „brała udział w przedsięwzięciach organizowanych przez Pełnomocnika, m.in.: w konferencji Pełnomocników Wojewodów oraz Koordynatorów ds. Równego Traktowania” oraz „przygotowuje wkład do sprawozdania Pełnomocnika z realizacji KPDRT”. MON podało także – odnosząc się do pytań dotyczących współpracy w realizacji ww. działania KPDRT – że ma „swoje przedstawicielki w zespole opiniodawczo-doradczym Pełnomocnika »Kobiety w Służbach Mundurowych«. MON nie wyjaśniło, jaki jest związek między ww. okolicznościami a analizą i monitoringiem dotychczasowego wykonania ww. ustawy.
- Ministerstwo Sprawiedliwości powiadomiło, że „w ramach analizy i monitoringu dotychczasowego wykonania ustawy (...) prowadzi ewidencję spraw cywilnych o odszkodowania z tytułu naruszenia zasady równego traktowania” oraz przesłało zestawienia ewidencjonowanych danych dotyczące 2014 i 2015 roku. MS nie wskazało, czy w 2015 roku współpracowało w realizacji ww. działania KPDRT z podmiotem odpowiedzialnym za jego realizację, w szczególności przekazując mu dane z ww. ewidencji.
- Ministerstwo Sportu i Turystyki nie udzieliło informacji odnośnie do realizacji ww. działania KPDRT w 2015 ani 2016 roku. Informacji dotyczącej 2015 roku nie zawierało też pismo MSiT znak DWM-S/0311/1/2015/7 z 22 stycznia 2016 roku przesłane Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równego Traktowania „w sprawie sprawozdania z realizacji *Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013 – 2016 za 2015 rok*”.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie udzieliło informacji publicznej dot. realizacji ww. działania.
- Ministerstwo Zdrowia nie udzieliło informacji odnośnie do realizacji ww. działania KPDRT w 2015 roku. W odniesieniu do 2016 roku MZ podało, że otrzymało prośbę o „wyznaczenie przedstawiciela (...) do prac nad kontynuacją procedowania dyrektywy Rady w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania osób bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną” oraz że prace nad ww. dyrektywą „są aktualnie procedowane przy udziale Ministerstwa”. Nie wyjaśniono przy tym, jaki jest związek między pracami nad dyrektywą a analizą i monitoringiem dotychczasowego wykonania ww. ustawy. MZ podało także, że 24 lutego 2016 roku otrzymało do zaopiniowania projekt zarządzenia Prezesa Rady Ministrów zmieniającego zarządzenie w sprawie Zespołu Monitorującego KPDRT. Także w tym przypadku MZ nie wyjaśniło, na czym polega związek między opisaną przez siebie aktywnością a realizacją ww. działania KPDRT.
- Ministerstwo Skarbu Państwa – w udzielonej informacji – pominęło odpowiedź na pytania dotyczące realizacji ww. działania KPDRT w 2015 roku.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych zapewniło, że „Minister Spraw Zagranicznych aktywnie uczestniczy w posiedzeniach Zespołu Monitorującego Krajowy Program Działania na Rzecz Równego Traktowania, organizowanych przez Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania” (nie wyjaśniono, jaki jest związek między monitoringiem KPDRT a analizą i monitoringiem dotychczasowego wykonania ww. ustawy) oraz wskazało i omówiło „mechanizmy instytucjonalne”, które służą zapewnieniu „zgodności działań Ministra Spraw

¹ MliB podało, że wysyłka raportu nastąpiła w odpowiedzi na pismo Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania z 18 grudnia 2015 roku. Należy przy tym pamiętać, że 16 listopada 2015 roku pani Małgorzata Fuszara złożyła dymisję ze stanowiska Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, a pan Wojciech Kaczmarczyk objął je 08 stycznia 2016 roku.

Zagranicznych z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi, w tym ustawą z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania”, takie jak funkcjonowanie w MSZ Koordynatora ds. Równego Traktowania oraz Komisji Antymobbingowej i Antydyskryminacyjnej (także w tym przypadku MSZ nie wyjaśniło, jaki związek mają te okoliczności z analizą i monitoringiem dotychczasowego wykonania ww. ustawy). MSZ podało także, że „służba konsularna dokłada wszelkich starań na rzecz realizacji działań związanych z przeciwdziałaniem dyskryminacji”, a „wypełniając obowiązki ustawowe konsulowie realizują czynności konsularne z należytą starannością oraz w sposób zapewniający równe traktowanie wszystkim zainteresowanym”.

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego podało, że „jak wszystkie inne resorty (...) składało do b. Biura Pełnomocnika Rządu (...) coroczne sprawozdania z realizacji działań określonych w KPDRT”, zaznaczając, że „w latach 2015-2016 MKiDN nie uczestniczyło jednak w przeprowadzeniu ww. działania KPDRT z Biurem w zakresie płci, tożsamości płciowej i orientacji seksualnej” (pytania dotyczące realizacji ww. działania nie wymieniały przesłanek ochrony, w tym nie wskazywały płci, tożsamości płciowej ani orientacji seksualnej, jako tych przesłanek, na których należało się skupić udzielając informacji). MKiDN nie wyjaśniło dlaczego składane „corocznie sprawozdanie” z realizacji KPDRT należy uznać za współpracę w realizacji ww. działania ani jaki jest związek między składaniem sprawozdania a ww. działaniem.
- Ministerstwo Środowiska podało, że „w latach 2015-2016 (...) nie uczestniczyło bezpośrednio w pracach ww. rodzaju. MŚ wskazane jest jako instytucja współpracująca, podobnie jak ogół resortów i nie wnioskowano o włączenie się MŚ do aktywnych praw we wskazanym działaniu”.
- Ministerstwo Rozwoju podało, że współpraca w realizacji ww. działania KPDRT polegała na udziale 02 września 2015 roku przedstawiciela ministerstwa (wówczas było to jeszcze Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju), podsekretarza stanu Pawła Orłowskiego, w pierwszym posiedzeniu Zespołu Monitorującego KPDRT. MR nie wyjaśniło, jaki jest związek między monitoringiem KPDRT a analizą i monitoringiem dotychczasowego wykonania ww. ustawy.
- Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej. MGMIŻŚ podało, że zostało powołane 07 grudnia 2015 roku, statut ministerstwa został nadany 20 stycznia 2016 roku, zaś „mając na uwadze relatywnie krótki termin funkcjonowania ministerstwa, oraz konieczność tworzenia jego wewnętrznych struktur organizacyjnych i kadrowych” minister „nie podejmował działań w zakresie działań objętym zapytaniem”, tj. w odniesieniu m.in. do ww. działania KPDRT. MGMIŻŚ dodało, że „biorąc pod uwagę powyższe, oraz relatywnie krótki czas pozostały do zakończenia realizacji w/w programu (do końca pierwszej połowy 2016 r.), MGMIŻŚ nie podjęło stosownych działań we wskazanym w zapytaniu zakresie”.
- Ministerstwo Energii podało, że „od momentu powstania (...) nie współpracowało z Pełnomocnikiem” w realizacji ww. działania KPDRT.
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania.

Obszar KPDRT	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1.	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.1	Monitorowanie wdrażania rozwiązań prawnych zgodnych z prawem wtórnym Unii Europejskiej oraz orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zapewniających pełną i równą ochronę wszystkim grupom narażonym na dyskryminację
Działanie	2	Konsultacje eksperckie na temat obecnego kształtu ustawy
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT podał, że:

- w 2015 roku realizował je poprzez organizację konferencji „Koncepcja organu do spraw równego traktowania – przeszłość, teraźniejszość, przyszłość” (11 czerwca),
- w 2016 roku realizował je poprzez organizację seminarium „5 lat ustawy »równościowej« – ocena funkcjonowania i rekomendacje zmian” (23 maja).

W obu ww. przypadkach „konsultacje odbywały się w formie dyskusji”.

Odnosząc się do pytania o to, czy w ramach realizacji ww. działania KPDRT sporządzono raport albo inny dokument podsumowujący przeprowadzone konsultacje (zawierającego najważniejsze opinie, wypowiedzi i poglądy wyrażone w ramach ww. konsultacji oraz wnioski nt. obecnego kształtu ww. ustawy), Pełnomocnik podał, że – zgodnie z KPDRT – „realizacja tego działania nie zakładała sporządzenia końcowego dokumentu w formie raportu lub innego opracowania”.

Odnosząc się do pytania o współpracę – przy realizacji ww. działania KPDRT – z organizacjami pozarządowymi Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że w 2015 roku jego Biuro „współpracowało między innymi z przedstawicielami/kami Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, Rzecznika Praw Obywatelskich, Polskiego Towarzystwa Prawa Antydyskryminacyjnego, Stowarzyszenia Interwencji Prawnej oraz Fundacji Vis Maior”; informacja Pełnomocnika nie wskazuje organizacji pozarządowych, z którymi współpracował w 2016 roku.

Obszar KPDR	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1.	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.2	Uruchomienie systemu ewaluacji i monitoringu polityki równego traktowania
Działanie	3	Współpraca administracji rządowej z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi w zakresie monitoringu polityki równościowej
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	wszystkie resorty, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe, organizacje pracodawców, organizacje pracowników	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania KPDR.

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W informacji MRiRW dotyczącej 2015 roku nie odniesiono się w żaden sposób do pytań dotyczących ww. działania.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podało, że realizowany przez nie konkurs Fundusz Inicjatyw Obywatelskich „przewiduje wsparcie organizacji pozarządowych” oraz wymienił działania KPDR, które „mogą być realizowane w ramach FIO” – wskazując przy tym odnośne Priorytety FIO. MRPiPS nie wyjaśniło, jaki jest związek między FIO a monitoringiem polityki równościowej we współpracy z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi.
- Ministerstwo Cyfryzacji. MC nie podało, czy realizowało ww. działanie, w tym nie wspomniało w tym kontekście o funkcjonowaniu w 2015 i 2016 roku (do momentu likwidacji) Rady do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z nimi Nietolerancji. Zamiast tego – w odpowiedzi na pytania dotyczące realizacji ww. działania KPDR – podano, że „w 2015 r. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji (obecnie Ministerstwo Cyfryzacji) zorganizowało dla swoich pracowników 4 szkolenia związane z problematyką równego traktowania: Mowa nienawiści w przestrzeni publicznej – jak jej przeciwdziałać, Savoir vivre wobec osoby niepełnosprawnej – warsztaty świadomościowe, Redagowanie treści dostępnej strony internetowej – warsztaty świadomościowe, Kurs grupowy języka migowego”. MC nie wyjaśniło, jaki związek miały wskazane szkolenia z monitoringiem polityki równościowej realizowanym we współpracy z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej. MEN podało, że „nie realizowało w 2015 r. ani nie realizuje w 2016 r. tego działania we współpracy z pozostałymi podmiotami odpowiedzialnymi za realizację ww. działania”, dodając, że „zakres zadań MEN jest na tyle wyodrębniony, że realizacja tego działania nie wymaga współpracy międzyresortowej. MEN takiej współpracy nie inicjowało, nie było też do niej zaproszone przez żaden z resortów”. Odnośnie do realizacji ww. działania MEN stwierdziło, że „w latach 2015-2016” polegała ona „głównie na udziale przedstawiciela lub przedstawicieli (1-3 osoby) MEN w spotkaniach, konferencjach, seminariach poświęconych ww. problematyce, organizowanych przez organizacje pozarządowe”; jako przykłady powyższego MEN wskazało prezentację wyników badania „Dyskryminacja w szkołach – obecność nieusprawiedliwiona” zrealizowanego przez Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej oraz prezentację raportu z projektu „Gender w podręcznikach – diagnoza w kierunku równościowej i antydyskryminacyjnej edukacji szkolnej” przygotowanego przez Fundację Feminoteka oraz grupę badawczą „Gender w podręcznikach” (MEN podało też przykład dotyczący 2016 roku: spotkanie „Równa i bezpieczna szkoła – jak ją skutecznie wspierać?” zorganizowane w biurze Rzecznika Praw Obywatelskich przy udziale TEA).
- Ministerstwo Finansów powiadomiło, że „nie podejmowało działań w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi.
- Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. MliB podało, że „będzie podejmowało działania w obszarze polityki antydyskryminacyjnej w miarę pojawiania się spraw wymagających współpracy z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi w zakresie monitoringu polityki równości”; z informacji tej wynika, że MliB nie realizowało ww. działania KPDR.
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. MNiSW podało, że „zadania nie realizowano. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie monitoringu polityki równościowej nie należy do właściwości MNiSW”.
- Ministerstwo Obrony Narodowej. Z informacji udzielonej przez MON wynika, że nie realizowało w 2015 roku ww. działania (MON podało, że „Monitorowanie realizacji polityki równego traktowania jest jednym z zadań Koordynatora, odbywa się także poprzez analizę skarg zgłaszanych do Biura Skarg i Wniosków MON oraz poprzez badania socjologiczne realizowane przez Wojskowe Biuro Badań Społecznych. Współpraca MON

z organizacjami pożytku publicznego realizowana jest poprzez udostępnianie informacji publicznej oraz poprzez zadania publiczne ogłaszane w otwartych konkursach ofert. W 2015 r. nie zwracano się do MON o udzielenie informacji z zakresu równego traktowania, nie złożono też żadnej oferty na zadanie z obszaru przeciwdziałania dyskryminacji”).

- Ministerstwo Sprawiedliwości podało, że w 2015 roku realizowało ww. działanie poprzez:
 - „udział w projekcie pt. *Podnoszenie wrażliwości sędziów i prokuratorów w zakresie równego traktowania*”, przy czym nie podano, na czym polegała współpraca MS z Helsińską Fundacją Praw Człowieka, która realizowała ww. projekt (w ramach programu „Obywatele dla Demokracji”),
 - spotkanie „ówczesnego Ministra Sprawiedliwości z przedstawicielami Amnesty International, którego przedmiotem było między innymi omówienie przygotowanego przez Amnesty International raportu »Dotknięci przez nienawiść, zapomniani przez prawo. Brak spójnego systemu zwalczania przestępstw z nienawiści w Polsce«, które odbyło się 15 września 2015 roku; nie podano jaki był związek ww. spotkania z monitoringiem polityki równościowej przez MS we współpracy z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi.
- Ministerstwo Sportu i Turystyki podało, że „w zakresie współpracy administracji rządowej z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi (...) nie prowadzi bezpośrednich działań dotyczących monitoringu polityki równościowej”.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie udzieliło informacji publicznej dot. realizacji ww. działania.
- Ministerstwo Zdrowia podało, że „w zakresie samego monitoringu polityki równościowej (...) współpracuje jedynie z (...) Pracownią Różnorodności”².
- Ministerstwo Skarbu Państwa podało, że „nie prowadzi współpracy w tym zakresie z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi”, oraz że „realizacja tego celu wykonywana jest w ramach Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania”.
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych powiadomiło „w odniesieniu do kwestii współpracy z organizacjami pozarządowymi”, że w 2015 roku „prowadzono taką współpracę z Fundacją Instytutu Rozwoju Regionalnego”; współpraca polegała na umożliwieniu przez MSZ dwóm osobom z niepełnosprawnościami na odbycie stażu w ministerstwie. MSZ nie wyjaśniło, jaki związek miały ww. staże z monitoringiem polityki równościowej we współpracy z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi.
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Ministerstwo stwierdziło, że „żaden z podmiotów określonych w ww. działaniu 3 nie uczestniczył we współpracy z MKiDN w zakresie płci, tożsamości płciowej i orientacji seksualnej” (pytania dotyczące realizacji ww. działania nie wymieniały przesłanek ochrony, w tym nie wskazywały płci, tożsamości płciowej ani orientacji seksualnej, jako tych przesłanek, na których należało się skupić udzielając informacji). MKiDN nie wyjaśniło, jaki związek ma udzielona informacja z ww. działaniem ani z pytaniami dotyczącymi tego działania.
- Ministerstwo Środowiska. MŚ nie udzieliło odpowiedzi na pytanie dotyczące ww. działania KPDR. Zamiast tego MŚ podało, że podsekretarz stanu w MŚ „jako przedstawiciel resortu, brał udział w pracach Komitetu Monitorującego ds. wdrażania KPDR”.
- Ministerstwo Rozwoju. MR podało, że:
 - „współpracuje z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi w zakresie monitorowania polityki krajowej w ramach Komitetów Monitorujących Programów Operacyjnych w polityce spójności (...) jak również uczestnicząc w różnych gremiach decyzyjnych związanych z polityką równości szans” (MR wyjaśniło, że „zgodnie z zasadami przyjętymi w funduszach unijnych na lata 2014-2020 w skład Komitetów Monitorujących Programów Operacyjnych dla polityki spójności, które nadzorują programy operacyjne współfinansowane z UE, obowiązkowo powinien wchodzić, co najmniej jeden przedstawiciel organizacji pozarządowej działającej na rzecz promowania włączenia społecznego lub równości szans płci lub równości szans i niedyskryminacji (...). Ponadto, Komitety Monitorujące monitorują realizację działań z zakresu wyrównywania szans ze względu na różne przesłanki, w tym m.in. wieku, płci, niepełnosprawności”),
 - 09 grudnia 2015 roku zorganizowało forum pn. „Fundusze Europejskie bez barier – (p)dostęp dla wszystkich”, które „otworzyło cykl działań Ministerstwa na rzecz promowania i wdrażania dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w projektach perspektywy finansowej 2014-2020” oraz „stanowiło okazję

² Takie stanowisko Ministerstwa Zdrowia oznacza, że nie realizowało ono ww. działania KPDR. Pracownia Różnorodności nie współpracowała z ministerstwem w jakimkolwiek zakresie (w tym w zakresie monitoringu polityki równościowej); Pracownia Różnorodności zwracała się do ministerstwa – w trybie dostępu do informacji publicznej – o dane w ramach prowadzonego przez siebie monitoringu realizacji części działań przewidzianych w KPDR.

- do omówienia kwestii dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w gronie ekspertów i przy bezpośrednim udziale osób z niepełnosprawnościami”; MR wskazało, że „zarówno wśród gości forum, jak i panelistów byli przedstawiciele organizacji pozarządowych i partnerów społecznych” (MR nie podało nazw tych organizacji pozarządowych ani partnerów społecznych),
- w 2015 roku powołało „dwie grupy robocze: grupa ds. zasady równości szans i niedyskryminacji w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz grupa ds. zasady równości szans kobiet i mężczyzn” (w skład tej drugiej grupy wchodzi „przedstawiciele m.in. Koalicji Karat, Kongresu Kobiet, przedstawiciele partnerów społeczno-gospodarczych: OPZZ, Związek Rzemiosła Polskiego, Forum Związków Zawodowych, NSZZ »Solidarność«, Pracodawcy Rzeczypospolitej Polskiej”), które „mają za zadanie koordynować i inicjować działania w zakresie realizacji polityk horyzontalnych w ramach funduszy unijnych”,
 - „aktywnie uczestniczyło” (jeszcze jako Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju) w „spotkaniach takich gremiów jak: Rada do Spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z Nimi Nietolerancji, Zespół ds. rozwiązań systemowych na rzecz osób z niepełnosprawnościami, Rada Działalności Pożytku Publicznego”,
 - jeszcze jako Ministerstwo Gospodarki „zaangażowało się w udział w spotkaniu organizowanym w ramach projektu »Równość w biznesie«, w którym „uczestniczyli przedstawiciele administracji publicznej, organizacji społecznych, samorządu gospodarczego oraz organizacji pracodawców”, i którego jednym z rezultatów „było nawiązanie bezpośrednich kontaktów ze stroną społeczną i zaproszenie jej do współpracy w ramach ww. grup roboczych, także w zakresie polityki antydyskryminacyjnej”.
 - Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej. MGMIŻS podało, że zostało powołane 07 grudnia 2015 roku, statut ministerstwa został nadany 20 stycznia 2016 roku, zaś „mając na uwadze relatywnie krótki termin funkcjonowania ministerstwa, oraz konieczność tworzenia jego wewnętrznych struktur organizacyjnych i kadrowych” minister „nie podejmował działań w zakresie działań objętym zapytaniem”, tj. w odniesieniu m.in. do ww. działania KPDR. MGMIŻS dodało, że „biorąc pod uwagę powyższe, oraz relatywnie krótki czas pozostały do zakończenia realizacji w/w programu (do końca pierwszej połowy 2016 r.), MGMIŻS nie podjęło stosownych działań we wskazanym w zapytaniu zakresie”.
 - Ministerstwo Energii podało, że „od momentu powstania (...) nie współpracowało z organizacjami pozarządowymi i partnerami społecznymi w zakresie monitoringu polityki równościowej”, co było związane z „kształtowaniem się organizacyjnym Urzędu”.
 - Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że w 2015 roku realizował ww. działanie KPDR w szczególności poprzez:
 - organizację – wspólnie z Towarzystwem Edukacji Antydyskryminacyjnej – konferencji prezentującej raport badawczy „Dyskryminacja w szkole – obecność nieusprawiedliwiona. O budowaniu edukacji antydyskryminacyjnej w systemie edukacji formalnej w Polsce” (22 kwietnia); przedmiotowy raport został „objęty honorowym patronatem” przez Pełnomocnika; w czasie dyskusji konferencyjnej Pełnomocnik stwierdził, że „w system kształcenia nauczycieli, zarówno w ramach studiów przygotowujących do zawodu, jak i poprzez kursy i zajęcia na studiach podyplomowych” należy wprowadzić zagadnienia dotyczące „narzędzi i wiedzy, które pozwoliłyby im [nauczycielkom i nauczycielom] zapobiegać i przeciwstawiać się sytuacjom dyskryminacyjnym”;
 - „czynny udział w spotkaniach zorganizowanych przez Koalicję na rzecz CEDAW, której koordynatorem działań jest Stowarzyszenie Koalicja Karat, w ramach projektu »CEDAW – narzędziem zwalczania dyskryminacji«”; w tym kontekście wspomniano o „trzech spotkaniach »okrągłego stołu« na temat zaleceń Komitetu ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet” (dotyczących: zdrowia kobiet i dziewcząt – odbyło się 23 kwietnia, przemocy wobec kobiet i dziewcząt, w tym przemocy domowej – odbyło się 02 czerwca, oraz zatrudnienia i sytuacji ekonomicznej kobiet – odbyło się 18 czerwca), którym patronował i w których wziął udział Pełnomocnik; jak dodatkowo wskazano, w przypadku przedmiotowych spotkań współpraca (z organizacjami pozarządowymi) dotyczyła „zaangażowania w powyższą inicjatywę Koordynatorów do Spraw Równego Traktowania funkcjonujących w resortach”;
 - organizację – wspólnie z Fundacją Feminoteka i grupą badawczą „Gender w podręcznikach” – konferencji „Gender w podręcznikach – diagnoza w kierunku równościowej i antydyskryminacyjnej edukacji szkolnej” (10 września), podczas której „zaprezentowano wyniki analizy treści polskich podręczników oraz podstaw programowych pod kątem prezentowanych i promowanych w nich wzorców i idei dotyczących kobiecości, męskości oraz relacji między dziewczynkami/kobietami i chłopcami/mężczyznami”;
 - organizację konferencji „20 lat po Pekinie. Postanowienia IV Światowej Konferencji w Sprawie kobiet – czy ciągle są aktualne?” (30 października); w panelach konferencyjnych udział wzięły osoby reprezentujące: Grupę edukatorów seksualnych PONTON, Fundację Feminoteka, Towarzystwo Edukacji

Antydyskryminacyjnej, Fundację „Instytut Spraw Publicznych”, Stowarzyszenie Kongres Kobiet, Amnesty International, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej oraz Fundację La Strada.
Pełnomocnik podał dodatkowo, że „systematycznie udziela patronatów inicjatywom na rzecz równego traktowania i niedyskryminacji, podejmowanym przez organizacje pozarządowe i partnerów społecznych”, a lista patronatów dostępna jest na stronie internetowej Pełnomocnika.
Informacja Pełnomocnika nie wskazuje, aby realizował ww. działanie w 2016 roku.

Obszar KPDRT	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.3	Opracowanie w oparciu o dane gromadzone w ramach statystyki publicznej zestawu kluczowych wskaźników służących monitorowaniu sytuacji grup narażonych na dyskryminację
Działanie	1	Analiza ekspercka zakresu gromadzenia danych statystycznych statystyki publicznej dotyczących sytuacji grup narażonych na dyskryminację
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Główny Urząd Statystyczny Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Analogicznie jak w odniesieniu do 2013 i 2014 roku Główny Urząd Statystyczny podał, że w 2015 roku realizował ww. działanie i że było ono prowadzone „w sposób ciągły, w ramach poszczególnych jednostek organizacyjnych statystyki publicznej”. GUS wyjaśnił, że realizuje ww. działanie w formie „analizy luk w zakresie zbierania danych statystycznych istotnych z punktu widzenia monitorowania sytuacji grup narażonych na dyskryminację”.

W udzielonej informacji Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania nie wynika, aby realizował ww. działanie KPDRT w 2015 i 2016 roku. Pełnomocnik opisał natomiast korespondencję prowadzoną w 2015 roku z Prezesem GUS dotyczącą m.in. wnoszenia „proponycji badań do programu badań statystycznych statystyki publicznej na dany rok”, danych statystyki publicznej interesujących Pełnomocnika (chodziło o dane statystyczne istotne „dla skutecznego wykonywania polityki państwa w obszarze wdrażania zasady równego traktowania, zapobiegania i zwalczania dyskryminacji oraz zapobiegania i przeciwdziałania przemocy, ze szczególnym uwzględnieniem przemocy domowej, przemocy wobec kobiet oraz przemocy rówieśniczej powodowanej stereotypami”). Jak ponadto podał Pełnomocnik, „zwrócił się również do Prezesa GUS o spowodowanie przeprowadzenia analizy danych, którymi w chwili obecnej dysponuje Główny Urząd Statystyczny oraz, w razie konieczności, rozważenie możliwości ich uzupełnienia w badaniach statystycznych, które zostaną zaplanowane w projekcie programu badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2017”.

Obszar KPDRT	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.3	Opracowanie w oparciu o dane gromadzone w ramach statystyki publicznej zestawu kluczowych wskaźników służących monitorowaniu sytuacji grup narażonych na dyskryminację
Działanie	2	Opracowanie zestawu kluczowych wskaźników umożliwiających monitorowanie sytuacji grup narażonych na dyskryminację
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Główny Urząd Statystyczny	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Termin realizacji działania:	od 2014	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT nie podał – w udostępnionej informacji pisemnej – czy realizował je w 2015 roku. Z uzupełniającej informacji uzyskanej telefonicznie wynika, że ww. działanie było realizowane, ale nie zostało (w 2014, 2015 ani 2016 roku) zakończone, tj. nie opracowano zestawu kluczowych wskaźników umożliwiających monitorowanie sytuacji grup narażonych na dyskryminację.

Podmiot wskazany do współpracy podał, że w 2015 roku współpracował z Głównym Urzędem Statystycznym w realizacji ww. działania KPDRT. Współpraca polegała na wskazaniu przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, że konieczne jest zbieranie danych w szeregu zakresach (wymienionych w informacji Pełnomocnika) w następujących obszarach: (i) przemoc wobec grup dyskryminowanych, (ii) dyskryminacja różnych grup dzieci w społeczeństwie – ocena skali i charakteru zjawiska, (iii) dyskryminacja osób starszych, (iv) dyskryminacja różnych grup w gospodarce i na rynku pracy, (v) dyskryminacja w obronie narodowej, służbach mundurowych, (vi) dyskryminacja w ochronie zdrowia, (vii) udział kobiet w procesie decyzyjnym.

Obszar KPDR	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1.	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.4	Stworzenie skutecznego mechanizmu współpracy w ramach administracji rządowej na szczeblu centralnym i wojewódzkim
Działanie	1	Wyznaczenie we wszystkich ministerstwach i wybranych jednostkach podległych Koordynatorów ds. Równego Traktowania
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	wszystkie ministerstwa oraz wybrane jednostki podległe	
Podmiot wskazany do współpracy:	brak	
Termin realizacji działania:	2013	

Przedmiotowe działanie KPDR miało zostać zrealizowane w 2013 roku, tym niemniej wobec utworzenia po wyborach do sejmu i senatu w 2015 roku nowych ministerstw zwrócono się do nich o udostępnienie informacji publicznej odnośnie do realizacji ww. działania.

Ministerstwo Cyfryzacji. MC podało, że „ze względu na utworzenie Ministerstwa Cyfryzacji w 2015 roku Koordynator został ponownie powołany. Funkcję tę pełni ten sam pracownik, który był Koordynatorem w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji”. Z informacji MC wynika ponadto, że osoba pełniąca funkcję Koordynatora „równocześnie pełni funkcję stałego zastępcy członka Zespołu do spraw wykonywania postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. W/w jest głównym specjalistą w Biurze Dyrektora Generalnego MC”, że Koordynatora powołuje i odwołuje minister, że Koordynator nie jest stanowiskiem etatowym i podlega Dyrektorowi Generalnemu MC, że „zakres działań Koordynatora jest oparty na KPDR” oraz „dotyczy podnoszenia poziomu wiedzy w zakresie równego traktowania wśród pracowników MC oraz monitoringu poszczególnych działań”. Wskazano również, że „zgodnie z wewnętrznym zarządzeniem w sprawie polityki antymobbingowej Koordynator ds. równego traktowania może zostać powołany jako członek Komisji Antymobbingowej, jeśli jest taka potrzeba”. Z wyjaśnień MC wynika, że informacje o Koordynatorze znajdują się „w wewnętrznej sieci komputerowej (dysk wspólny) dostępnej dla wszystkich pracowników Ministerstwa”, natomiast nie są dostępne w budynku ministerstwa (np. na tablicy informacyjnej). Koordynator odpowiada jedynie za ministerstwo, a koszty działalności Koordynatora „ponoszone są ze środków na szkolenie pracowników Ministerstwa”.

Ministerstwo Rozwoju i Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. MR wskazało, że do października 2015 roku, jeszcze w ramach Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, funkcję Koordynatora pełniła osoba wyznaczona w 2011 roku w ramach projektu „Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia”. W październiku 2015 roku nastąpiła zmiana na stanowisku Koordynatora, a osoba powołana do pełnienia tej funkcji zachowała ją po zniesieniu MliR oraz utworzeniu MR. W zakresie obowiązków Koordynatora „leży głównie prowadzenie ewaluacji Programu Operacyjnego Wiedza Edukacyjna Rozwój oraz koordynacja zasady równości szans kobiet i mężczyzn w funduszach unijnych” (MR wskazało, że „biorąc pod uwagę powyższe wyjaśnienie nie ma możliwości udzielenia informacji” odnośnie do pozostałych pytań zawartych we wniosku o udzielenie informacji publicznej, w tym o powoływanie i odwoływanie Koordynatora, jego podległość służbową, dostępność informacji o Koordynatorze, finansowanie działalności Koordynatora oraz to, czy Koordynator wykonuje swoje obowiązki samodzielnie). Natomiast MliB podało jedynie, że Koordynator został wyznaczony, a jego kompetencje określa KPDR.

Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej. MGMIŻS podało, że zostało powołane 07 grudnia 2015 roku, statut ministerstwa został nadany 20 stycznia 2016 roku, zaś „mając na uwadze relatywnie krótki termin funkcjonowania ministerstwa, oraz konieczność tworzenia jego wewnętrznych struktur organizacyjnych i kadrowych” minister „nie podejmował działań w zakresie działań objętym zapytaniem”, tj. w odniesieniu m.in. do ww. działania KPDR. MGMIŻS dodało, że „biorąc pod uwagę powyższe, oraz relatywnie krótki czas pozostały do zakończenia realizacji w/w programu (do końca pierwszej połowy 2016 r.), MGMIŻS nie podjęło stosownych działań we wskazanym w zapytaniu zakresie”.

Ministerstwo Energii. ME podało, że Koordynatora powołał – jeszcze 23 grudnia 2015 roku – Dyrektor Generalny ministerstwa, któremu Koordynator podlega i który jest uprawniony do odwołania Koordynatora. Osoba powołana na stanowisko Koordynatora jest jednocześnie „głównym specjalistą ds. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy”. Choć Koordynator jest stanowiskiem etatowym, to nie ma osobnego zakresu uprawnień ani obowiązków (ME wskazało, że wynika to z tego, że samo ministerstwo „istnieje stosunkowo od niedawna”), a informacja o jego powołaniu nie została opublikowana; zamieszczono ją natomiast w intranecie ME.

Obszar KPDRT	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.5	Podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie równego traktowania wśród pracowników i wśród pracownic instytucji publicznych (w tym sędziów, urzędników/urzędniczek czy funkcjonariuszy/funkcjonariuszek służb porządku publicznego)
Działanie	2	Wprowadzenie do programu szkolenia Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury problematyki równego traktowania
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Sprawiedliwości	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2014	

W 2015 roku zmianie uległy programy aplikacji sędziowskiej, prokuratorskiej i ogólnej Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. Pomimo tego – w odniesieniu do problematyki równego traktowania – w programach aplikacji sędziowskiej i prokuratorskiej nie było zmian w stosunku do programów obowiązujących w 2014 roku: program aplikacji sędziowskiej poruszał kwestie dyskryminacji jedynie w odniesieniu do prawa pracy, zaś aplikacji prokuratorskiej nie poruszał ich wcale.

Zmiana nastąpiła natomiast w odniesieniu do aplikacji ogólnej. W myśl jej programu – przyjętego przez Radę Programową KSSP uchwałą nr 41/2015 z 23 stycznia 2015 roku – cztery (4) godziny zajęciowe w ramach zjazdu IV zostaną poświęcone tematowi „Prawa człowieka w postępowaniu karnym i ich ochrona. Międzynarodowe i krajowe standardy ochrony praw człowieka. Antydyskryminacyjne standardy prawne. Orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka”. W toku ww. zajęć: „wykładowca w szczególności omawia, przy zastosowaniu metody sokratejskiej, orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące spraw karnych. Tak jak to jest konieczne, dla skuteczności zajęć potrzebne jest staranne przestudiowanie tych orzeczeń przez aplikantów przed zajęciami, a także zapoznanie się z Europejską Konwencją Praw Człowieka. Przedmiot zajęć stanowi również omówienie najważniejszych zagadnień antydyskryminacyjnych oraz przestępstw z mowy nienawiści popełnianych z pobudek rasistowskich i ksenofobicznych w świetle międzynarodowych i krajowych standardów ochrony praw człowieka. Celem zajęć jest zarówno podniesienie świadomości w zakresie zjawiska dyskryminacji, rasizmu, nietolerancji i ksenofobii, jak i przekazanie wiedzy na temat antydyskryminacyjnych standardów prawnych.”

Jak z powyższego wynika efekt, jaki miała wywołać realizacja ww. działania KPDRT został osiągnięty, ale tylko w odniesieniu do aplikacji ogólnej KSSP. W kontekście powyższego należy pamiętać, że ustawa z 09 kwietnia 2015 roku o zmianie ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 roku, poz. 694) zlikwidowała aplikację ogólną, natomiast ustawa z 18 marca 2016 roku o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz niektórych innych ustaw, która przewiduje kontynuację aplikacji ogólnej w 2016 i 2017 roku, nie weszła jeszcze w życie.

Obszar KPDR	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1.	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.5	Podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie równego traktowania wśród pracowników i wśród pracownic instytucji publicznych (w tym sędziów, urzędników/urzędniczek czy funkcjonariuszy/funkcjonariuszek służb porządku publicznego)
Działanie	3	Szkolenia dla przedstawicieli instytucji publicznych z zakresu problematyki równego traktowania
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	wszystkie resorty, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania KPDR.

- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W informacji dotyczącej realizacji ww. działania KPDR w 2015 roku (a także 2016 roku) MRiRW ograniczyło się do podania, że „w szkoleniach dotyczących problematyki równego traktowania, w ramach szkoleń teoretycznych z zakresu służby przygotowawczej w służbie cywilnej, uczestniczyło 20 pracowników Ministerstwa”.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wskazało, że realizowało ww. działanie KPDR poprzez organizację ośmiogodzinnego szkolenia „Równe traktowanie – osoba z niepełnosprawnością w środowisku pracy” (01 i 07 grudnia 2015 roku), w którym udział wzięły 32 osoby z personelu MRPiPS (w kwietniu 2016 roku ministerstwo zatrudniało 786 osób – nie licząc osób na urloпах bezpłatnych i wychowawczych). Ww. szkolenia przygotowała i przeprowadziła Fundacja Integracja. W IV kwartale 2016 roku ma zostać przeprowadzone szkolenie „Równe traktowanie w miejscu pracy” dla „ok. 40 osób zatrudnionych na różnych stanowiskach w Ministerstwie”.
- Ministerstwo Cyfryzacji podało, że realizowało ww. działanie w ramach służby przygotowawczej; w 2015 roku „przeszkolonych z problematyki zasad równego traktowania zostało 31 pracowników, zatrudnionych na stanowiskach nie będących wyższymi w służbie cywilnej” (w MC w kwietniu 2016 roku pracowało 378 osób), szkolenia zaplanowano także na 2016 rok. Szkolenia przeprowadzane są przez podmiot zewnętrzny; o współpracy z organizacjami pozarządowymi nie wspomniano. Szkolenia – w zakresie problematyki równego traktowania – dotyczą w szczególności następujących zagadnień: „polityka antydyskryminacyjna, komunikacja z osobami niepełnosprawnymi, mowa nienawiści w przestrzeni publicznej – jak jej przeciwdziałać”.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej podało, że realizowało ww. działanie w ramach służby przygotowawczej, która obejmuje m.in. szkolenie w zakresie równego traktowania. W okresie 2015-2016 służbę przygotowawczą w MEN odbyło 18 osób (w kwietniu 2016 roku w MEN pracowało 307 osób).
- Ministerstwo Finansów poinformowało, że „szkolenia dla pracowników MF z zakresu problematyki równego traktowania realizowane były w 2015 roku oraz do chwili obecnej w 2016 roku, w ramach obowiązkowego bloku tematycznego Służby przygotowawczej”. W 2015 roku przeszkolono 42 osoby, do kwietnia 2016 roku – 19 osób (kolejne szkolenia w 2016 roku zaplanowano na wrzesień), przy czym w przypadku obu lat były to „osoby zajmujące stanowiska od podreferendarza do radcy ministra oraz sekretarza”. Szkolenia przeprowadzili „trenerzy wewnętrzni administracji skarbowej” w Centrum Edukacji Zawodowej Ministerstwa Finansów. Niezależnie od powyższego pracownicy MF mogą skorzystać ze szkolenia e-learningowego z zakresu równego traktowania, dostępnego w ramach Usługi Zdalnej Edukacji Resortu Finansów Atena2, udostępnionego 01 grudnia 2015 roku. MF podało także, że wśród szkoleń zorganizowanych dla wszystkich funkcjonariuszy Służby Celnej znalazły się „szkolenia z tematyki »Rodzaje i sposoby rozwiązywania konfliktów« oraz »Motywowanie« z uwzględnieniem problematyki przeciwdziałania zjawiskom noszącym znamiona mobbingu, dyskryminacji lub molestowania”.
- Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa. W odniesieniu do realizacji ww. działania KPDR w 2015 roku MliB wskazało jedynie, że „do końca 2015 r. za sprawy szkoleniowe, w tym również z zakresu polityki antydyskryminacyjnej, odpowiadało Ministerstwo Rozwoju, jako następcą prawnym dotychczasowego Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, z którego wyłączono Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa”. W odniesieniu do 2016 roku MliB podało, że „rozpoczęło realizację działania pn. *Szkolenia dla przedstawicieli instytucji publicznych z zakresu problematyki równego traktowania*”, które ma objąć „około 25 osób” (wg stanu na 01 czerwca 2016 roku w MliB – bez wliczania osób na urloпах wychowawczych, bezpłatnych oraz zastępstw

- pracuje 695 osób) z „kadry zarządzającej personelem”. Szkolenie ma dotyczyć przede wszystkim „skutecznego przeciwdziałania dyskryminacji i mobbingowi w zatrudnieniu”, a także „przedstawienia przepisów prawa obejmującego problematykę równego traktowania”. Na dzień uzupełnienia niniejszego sprawozdania wykonawca ww. szkolenia nie został wybrany; MliB nie podało też, kiedy w 2016 roku mają odbyć się szkolenia.
- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Zgodnie z udostępnioną informacją „w okresie 2015-16 Ministerstwo (...) nie realizowało szkoleń z zakresu problematyki równego traktowania. Przesłanką uzasadniającą przyczynę takiego stanu rzeczy jest realizacja przez Ministerstwo działań w tym zakresie w 2013 r. Od tego czasu nie zaistniały prawne przesłanki lub merytoryczne zmiany, które skłaniałyby do ponownego podjęcia działań w celu podnoszenia poziomu wiedzy w zakresie równego traktowania wśród pracowników”. MNiSW dodało, że „w ramach programu działań rozwojowych pracowników Ministerstwa na rok 2016 nie przewiduje się szkoleń z zakresu problematyki równego traktowania. Szkolenia w 2016 r. zostały zaplanowane w oparciu o priorytety określone przez komórki organizacyjne Ministerstwa w zakresie podnoszenia kwalifikacji”.
 - Ministerstwo Obrony Narodowej zrealizowało ww. działanie w 2015 roku poprzez:
 - szkolenie *Śłużba przygotowawcza w służbie cywilnej* „w ramach którego podejmowane są m.in. zagadnienia równego traktowania oraz omawiana jest polityka antydyskryminacyjna realizowana w resorcie obrony narodowej”; w 2015 roku uczestniczyło w ww. szkoleniu uczestniczyło 14 osób,
 - „kurs pt.: *Programowanie i prowadzenie polityki wychowawczej oraz przeciwdziałanie patologiom społecznym w wojsku*, który m.in. zawiera zagadnienia równego traktowania w służbie wojskowej”, zrealizowany przez Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej; w 2015 roku w ww. kursie uczestniczyło 44 dowódców pododdziałów oraz 44 oficerów i podoficerów wychowawczych,
 - realizację tematu „Dowodzenie w środowisku zróżnicowanym płciowo z uwzględnieniem problematyki płci w środowisku wielokulturowym” w ramach programowanego na każdy rok kształcenia uzupełniającego żołnierzy w przedmiocie „Profilaktyka i dyscyplina wojskowa”; był to „temat obligatoryjny dla całego stanu osobowego Sił Zbrojnych RP”, a „konspekt do zajęć opracował Pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej do Spraw Wojskowej Służby Kobiet we współpracy z Koordynatorem do Spraw Równego Traktowania”; nie podano liczby przeszkolonych osób,
 - udział głównego specjalisty z Biura Skarg i Wniosków MON w warsztatach szkoleniowych pt.: „Zapobieganie i reagowanie na skargi związane z nierównym traktowaniem w siłach zbrojnych ze względu na płeć” (27-30 kwietnia 2015 roku w Genewie), które zorganizowała międzynarodowa fundacja „Demokratyczna Kontrola Sił Zbrojnych”.
- Ponadto MON powiadomiło, że w 2016 roku planowane są szkolenia w zakresie równego traktowania (innych informacji w tym zakresie nie podano).
- Ministerstwo Sprawiedliwości. W informacji MS:
 - podano, że w 2015 roku nie odbyły się szkolenia z zakresu problematyki równego traktowania dla personelu ministerstwa (wskazano jedynie, że takie szkolenie „zaplanowano do realizacji w drugim kwartale 2016 roku”),
 - wskazano, że Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury uwzględnia w harmonogramie swojej działalności szkoleniowej „szkolenia krajowe i międzynarodowe z zakresu równego traktowania” oraz podano adres internetowy, pod którym dostępny jest ww. harmonogram dotyczący 2015 roku (wynika z niego, że w 2015 roku KSSiP planowała zorganizować następujące szkolenia, których tematyka dotyczyła przeciwdziałania dyskryminacji: C 3/15 „Szkolenie systemowe z zakresu ochrony praw człowieka i zakazu dyskryminacji”, M 5/15 „Prawo antydyskryminacyjne Unii Europejskiej” oraz M 17/15 „Szkolenie z zakazu dyskryminacji”),
 - wskazano, że Centralny Ośrodek Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu „prowadzi działalność dydaktyczno-wychowawczą w zakresie przeciwdziałania dyskryminacji”, tj. „w programach kursu przygotowawczego, szkolenia podoficerów, chorążych i oficerów Służby Więziennej (...) dla wszystkich specjalizacji znajdują się treści dotyczące zasady równego traktowania”; z tabeli zawartej w informacji MS wynika, że w 2015 roku w ww. szkoleniach dla SW udział wzięło łącznie 1690 osób.
 - Ministerstwo Sportu i Turystyki podało, że w 2015 i 2016 roku nikt z jego personelu (liczącego 226 osób) nie brał udziału „w szkoleniach z zakresu równego traktowania i przeciwdziałania dyskryminacji w ramach ww. Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania”; MSiT dodało, że „szkolenia z zakresu problematyki równego traktowania będą realizowane zgodnie z priorytetami urzędu w obszarze szkoleń”.
 - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji podało, że:
 - w 2015 roku jeden (1) pracownik MSW „uczestniczył w konferencji dla Pełnomocników Wojewodów do Spraw Równego Traktowania oraz Koordynatorów do Spraw Równego Traktowania (...) zorganizowanej

- przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania”, która była okazją do „aktualizacji dotychczasowej wiedzy z zakresu równego traktowania i przeciwdziałania dyskryminacji”,
- na drugą połowę 2016 rok zaplanowano przeszkolenie „40 pracowników w zakresie równouprawnienia dotyczącego osób niepełnosprawnych” (w MSWiA zatrudnionych jest 946 osób).
 - Ministerstwo Zdrowia. MZ podało, że problematyka równego traktowania „została wprowadzona w formie obligatoryjnego szkolenia dla pracowników Ministerstwa Zdrowia odbywających służbę przygotowawczą w służbie cywilnej”, oraz że w 2016 roku „zaplanowano przeprowadzenia szkolenia z zakresu równego traktowania, przeciwdziałania dyskryminacji i działań antymobbingowych dla grupy 50 pracowników”, które ma się odbyć w drugiej połowie roku. Informacji odnośnie do realizacji ww. działania KPDRT w 2015 roku MZ nie podało.
 - Ministerstwo Skarbu Państwa. W informacji dotyczącej realizacji ww. działania KPDRT w 2015 roku MSP podało, że w ramach 8 szkoleń dla nowozatrudnionych osób przeszkolono łącznie 17 osób (stan zatrudnienia w MSP na 31 marca 2016 roku wynosił 496 osób), przy czym – w ramach szkoleń „Służba przygotowawcza w służbie cywilnej” – blok tematyczny „Równe traktowanie standardem dobrego rządzenia” trwał jedną (1) godzinę. Szkolenia prowadzone były przez zewnętrzny podmiot komercyjny.
 - Ministerstwo Spraw Zagranicznych podało, że realizowało ww. działanie poprzez:
 - część e-learningową służby przygotowawczej dla nowo zatrudnionych pracowników, która od października 2014 roku obejmuje zagadnienia z zakresu równego traktowania (są zawarte w bloku tematycznym „Etyka w służbie cywilnej i przeciwdziałanie korupcji”), która w okresie 2015-2016 objęła 57 osób,
 - szkolenie e-learningowe „Przeciwdziałanie mobbingowi”, którego elementem jest moduł dotyczący problematyki równego traktowania (dostępne od początku 2014 roku), oraz szkolenie e-learningowe „Równe traktowanie i przeciwdziałanie dyskryminacji w zatrudnieniu” (dostępne od 20 stycznia 2016 roku); MSZ podało, że „oba szkolenia e-learningowe odbyły w całości łącznie 94 osoby (według stanu na dzień 20 kwietnia 2016 r.)”.

Odnosząc się do pytań o przygotowanie programu szkoleń MSZ podało, że – w odniesieniu do szkolenia służby przygotowawczej – korzysta z części e-learningowej prowadzonej przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki, w przypadku szkolenia „Przeciwdziałanie mobbingowi” wkład merytoryczny i produkcję zapewniła Way2Learn Sp. z o.o., natomiast w przypadku szkolenia „Równe traktowanie i przeciwdziałanie dyskryminacji w zatrudnieniu” za wkład merytoryczny odpowiadała r. pr. Karolina Kędziora (Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego), a za produkcję – Smart Education International Sp. z o.o.

Uzupełniając do powyższego MSZ poinformowało, że 22 października 2015 roku „Koordynator ds. równego traktowania w MSZ przeprowadził jedno szkolenie dla kadry kierowniczej MSZ z zakresu równego traktowania, w szczególności w stosunkach pracowniczych. Koordynator ds. równego traktowania uczestniczył również w jednym szkoleniu z zakresu problematyki równego traktowania, zorganizowanym przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów”.

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. MKiDN wskazało, że w 2015 roku realizowało ww. działanie KPDRT poprzez:
 - szkolenie wewnętrzne „przybliżające ogólnie tematykę równego traktowania” przeprowadzone „w czerwcu 2015 r. dla zainteresowanych pracowników” (innych informacji nt. tego szkolenia, w tym liczby przeszkolonych osób ani odpowiedzi na pytania – MKiDN nie podało),
 - szkolenie zewnętrzne „z zakresu *Konwencji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka – zasady równego traktowania w działaniach administracji publicznej*” przeprowadzone 02 października 2015 roku dla osób „wskazanych przez dyrektorów Biur i Departamentów” (innych informacji nt. tego szkolenia, w tym liczby przeszkolonych osób ani odpowiedzi na pytania – MKiDN nie podało).
- Ministerstwo Środowiska. MŚ podało, że w 2015 roku „ponownie zorganizowało szkolenia z zakresu równego traktowania, skierowane do pracowników resortu”. W dwóch turach, które odbyły się 26 i 27 października 2015 roku przeszkolono łącznie 22 osoby (w 2016 roku MŚ zatrudniało 557 osób): 14 osób w ramach szkolenia otwartego dla personelu MŚ oraz 8 osób w ramach szkolenia „dla kadry zarządzającej średniego szczebla”. Z informacji MŚ wynika, że osoby uczestniczące w ww. szkoleniu zgłosiły się do niego same, przy czym „decyzja o skierowaniu szkoleń w 2015 r. szczególnie do kadry zarządzającej średniego szczebla, wynikała z analizy wyników szkoleń przeprowadzonych w 2014 r.” Szkolenia przeprowadził podmiot zewnętrzny (osoba prowadząca działalność gospodarczą), który ponadto przygotował ich program („zgodnie z wytycznymi Kancelarii Prezesa Rady Ministrów”; program „uwzględniał wyniki i wnioski ze szkolenia przeprowadzonego w 2014 r.”); w udzielonej informacji MŚ zwięźle przedstawiło najważniejsze zagadnienia poruszone podczas szkolenia oraz krótko przedstawiło umiejętności i kompetencje z zakresu problematyki równego traktowania, które miały nabyć osoby poddane szkoleniu. Poziom wiedzy osób uczestniczących w szkoleniu został

- sprawdzone przed i po szkoleniu, przeprowadzono też ewaluację szkolenia. Swoją rolę na realizację ww. działania KPDRD ministerstwo oceniło jako dużą.
- Ministerstwo Rozwoju. 22 kwietnia 2015 roku ministerstwo (jeszcze jako resort infrastruktury i rozwoju) zatwierdziło „Agendę działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020”, której głównym celem jest „określenie ramowego planu, wskazującego kierunki i zakres działań, jakie będą podejmowane na rzecz podnoszenia świadomości i wiedzy z zakresu równości szans (w tym w szczególności niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami i równości szans kobiet i mężczyzn) wśród podmiotów zaangażowanych w realizację funduszy unijnych”. Z informacji MR wynika, że w 2015 roku jedynie wybrano wykonawców szkoleń, natomiast odbyły się one już w 2016 roku: od stycznia do marca 2016 roku, podczas 24 dwudniowych sesji, przeszkolono łącznie 259 osób „ze wszystkich instytucji wdrażających fundusze unijne”, w tym 28 osób z MR (na 31 marca 2016 roku w MR pracowało 1681 osób). Szkolenia przeprowadziła Fundacja Aktywizacja, która m.in. przygotowała program szkoleń i dokonała ich ewaluacji. Przedmiotem ww. szkoleń były m.in. „wprowadzenie do tematyki niepełnosprawności i kontakt z osobą z niepełnosprawnością”. Natomiast od lutego do kwietnia 2016 roku odbyło się 12 dwudniowych szkoleń „odnoszących się do zasady równości szans kobiet i mężczyzn”, w których przeszkolono 270 osób (łącznie szkolenia obejmują 300 osób) „ze wszystkich instytucji wdrażających fundusze unijne”, w tym z MR. Szkolenie przygotowało i przeprowadziło konsorcjum Aldeo Systemy Zarządzania Sp. z o.o. oraz Akme Consulting Krzysztof Pikor.
 - Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej. MGMIŻS podało, że zostało powołane 07 grudnia 2015 roku, statut ministerstwa został nadany 20 stycznia 2016 roku, zaś „mając na uwadze relatywnie krótki termin funkcjonowania ministerstwa, oraz konieczność tworzenia jego wewnętrznych struktur organizacyjnych i kadrowych” minister „nie podejmował działań w zakresie działań objętym zapytaniem”, tj. w odniesieniu m.in. do ww. działania KPDRT. MGMIŻS dodało, że „biorąc pod uwagę powyższe, oraz relatywnie krótki czas pozostały do zakończenia realizacji w/w programu (do końca pierwszej połowy 2016 r.), MGMIŻS nie podjęło stosownych działań we wskazanym w zapytaniu zakresie”.
 - Ministerstwo Energii podało, że od momentu utworzenia – na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 07 grudnia 2015 roku w sprawie utworzenia Ministerstwa Energii – nie przeprowadziło szkoleń, o których mowa w ww. działaniu KPDRT.
 - Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że w 2015 roku realizacja ww. działania nastąpiła poprzez organizację i przeprowadzenie – na zlecenie Biura Pełnomocnika – cyklu dwunastu sesji szkoleniowych „na temat praw ofiar przemocy seksualnej”, które odbyły się we wszystkich apelacjach w Polsce (dwukrotnie w Warszawie i jeden raz we Wrocławiu, Rzeszowie, Gdańsku, Lublinie, Poznaniu, Krakowie, Białymstoku, Katowicach, Łodzi oraz Szczecinie). Według informacji Pełnomocnika, szkolenia „w formie dedykowanych warsztatów” były „wyspecjalizowane i zamknięte” i zostały przeprowadzone przez „przedstawicieli instytucji na co dzień pracujących z ofiarami przemocy seksualnej”. Szkolenia były skierowane „do wyższego szczebla pracowników policji, prokuratorów, pracowników sądów oraz pracowników socjalnych na szczeblu regionalnym”, a ich celem było m.in. „zwiększanie wiedzy i kompetencji interpersonalnych przedstawicieli instytucji i służb, którzy w ramach swoich obowiązków służbowych mają kontakt z osobami, które doznały przemocy seksualnej”. Z informacji Pełnomocnika nie wynika natomiast, aby ww. szkolenia dotyczyły problematyki równego traktowania. Pełnomocnik nie wyjaśnił również, jaki jest związek między szkoleniami „na temat praw ofiar przemocy seksualnej” a przewidzianymi przez ww. działanie KPDRT szkoleniami „dla przedstawicieli instytucji publicznych z zakresu problematyki równego traktowania”. Co więcej: o ww. szkoleniach Pełnomocnik informował także w odniesieniu do realizacji w 2015 roku działania KPDRT „Przeprowadzenie szkoleń skierowanych do służb medycznych, policji i prokuratury z zakresu stosowania procedury postępowania służb medycznych, policji i prokuratury wobec osób doświadczających przemocy seksualnej”.

Z informacji Pełnomocnika nie wynika także, aby realizował ww. działanie KPDRT w 2016 roku.

Obszar KPDRT	Polityka antydyskryminacyjna	
Cel główny	1.	Podniesienie standardów prowadzenia polityki antydyskryminacyjnej
Cel szczegółowy	1.5	Podnoszenie poziomu wiedzy w zakresie równego traktowania wśród pracowników i wśród pracownic instytucji publicznych (w tym sędziów, urzędników/urzędniczek czy funkcjonariuszy/funkcjonariuszek służb porządku publicznego)
Działanie	4	Upowszechnianie wśród osób kierujących urzędami administracji rządowej oraz podległych im służb dokumentów międzynarodowych, opracowań i analiz dotyczących zasady równego traktowania i przeciwdziałania dyskryminacji
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania podał, że realizacja ww. działania KPDRT odbyła się poprzez:

- stronę internetową Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, „na której regularnie zamieszczone są dokumenty międzynarodowe oraz opracowania i analizy dotyczące zasady równego traktowania i przeciwdziałania dyskryminacji”, których zestawienie „jest na bieżąco aktualizowane”, a – „ze względu na dużą liczbę opracowań i dokumentów” – „dokumenty te znajdują się na stronie www.rownetraktowanie.gov.pl w zakładkach: »akty prawne« oraz »polecamy«,
- rozpowszechnianie „różnego typu opracowania z zakresu problematyki równego traktowania i niedyskryminacji” w trakcie spotkań oraz konferencji organizowanych przez Pełnomocnika.

Odpowiadając na prośbę o podanie organizacji pozarządowych, z którymi współpracuje albo współpracował w realizacji ww. działania KPDRT, oraz wskazanie, na czym polegała ich rola w upowszechnianiu ww. materiałów, podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania stwierdził, że „w ramach działania współpracowano m.in. z Fundacją Feminoteka, Fundacją Perspektywy, Stowarzyszenie Kongres Kobiet, grupą badawczą »Gender w podręcznikach«”. Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania wyjaśnił przy tym, że „powyższe organizacje uczestniczyły w organizowanych przez pełnomocnika Konferencjach bądź też współorganizowały. Podczas spotkań prezentowały także opracowane przez siebie publikacje”.

Obszar KPDR	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1.	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.1	Promowanie rozwiązań przewidzianych w prawie pracy w zakresie możliwości dzielenia się uprawnieniami rodzicielskimi przysługującymi obojgu rodzicom w związku z opieką nad małym dzieckiem oraz w zakresie uprawnień przysługujących kobietom z tytułu macierzyństwa
Działanie	1	Upowszechnianie wiedzy o przepisach prawnych umożliwiających ojcom aktywne włączenie się w proces wychowania i opieki nad dzieckiem
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania realizował je w 2015 roku poprzez „udzielanie odpowiedzi telefonicznie i pisemnie na pytania zadawane przez pracodawców i pracowników na temat obowiązujących przepisów prawa”. MRPIPS dodało, że „w razie potrzeby przygotowuje odpowiednie informacje do umieszczenia na stronie internetowej”, przy czym wskazano strony <http://www.rodzicielski.gov.pl> oraz <https://rodzina.gov.pl>. MRPIPS nie odpowiedziało na pytania dotyczące współpracy przy realizacji ww. działania KPDR z podmiotami Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Równego Traktowania ani organizacjami pozarządowymi.

Odnosząc się do pytań o współpracę w realizacji ww. działania KPDR Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że w 2015 roku współpracował z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej – nie ujawnił natomiast, na czym polegała ani jak przebiegała ta współpraca.

Pełnomocnik podał ponadto, że w 2015 roku kontynuowano kampanię „Tato polski”, w tym:

- wydano i rozprowadzono 20 000 egzemplarzy broszury „Tato polski”,
- przeprowadzono kampanię „Tata bliżej dziecka”, która polegała na przygotowaniu 480 billboardów, 1000 kalendarzy ściennych na 2016 rok oraz 1000 kalendarzy na biurko na 2016 rok; billboardy i kalendarze miały wykorzystać materiał zdjęciowy przygotowany w 2014 roku.

Ww. broszura liczyła 24 strony, w tym jedną zawierającą krótką informację nt. urlopów przysługujących ojcom. Broszurę przesłano „do wykorzystania i/albo rozpowszechnienia” do 45 klinik i oddziałów położniczych, ginekologicznych i ginekologiczno-położniczych w całym kraju (w informacji Pełnomocnika podano adresy 44 z tych 45 podmiotów). W odpowiedzi na pytanie o strony internetowe, na których dostępna jest broszura „Tato Polski”, Pełnomocnik wskazał jedynie stronę www.rownetraktowanie.gov.pl – dodając, że daje ona możliwość pobrania broszury, a „umieszczenie broszury na innych stronach było decyzją własną zainteresowanej instytucji”.

Z treści billboardów udostępnionej na stronie <http://www.spoleczenstwoobywatelskie.gov.pl/aktualnosci/tata-blizej-dziecka-ruszyla-ii-czesc-kampanii-tato-polski> wynika, że nie zawierały one informacji ani wzmianki o przepisach prawnych umożliwiających ojcom aktywne włączenie się w proces wychowania i opieki nad dzieckiem, a także nie odsyłały do rządowych stron internetowych podających informacje w powyższym zakresie (<https://rodzina.gov.pl/urlopy/urlopy-dla-rodzicow> oraz <http://www.rodzicielski.gov.pl/tata>).

Ze zdjęć kalendarza udostępnionych na stronie <http://www.spoleczenstwoobywatelskie.gov.pl/tata-blizej-dziecka> nie wynika, żeby zawierał on informacje albo wzmianki o przepisach prawnych umożliwiających ojcom aktywne włączenie się w proces wychowania i opieki nad dzieckiem albo odsyłał do ww. stron internetowych.

Także Pełnomocnik podał, że „Celem kampanii »Tata bliżej dziecka« był wpływ na zmianę postaw w zakresie stereotypów dotyczących opieki rodzicielskiej, w tym zwłaszcza podniesienie świadomości społecznej w zakresie korzyści płynących z aktywnego ojcostwa. Kampania miała charakter promocyjno-świadomościowy i nie obejmowała badania stopnia »upowszechnienia wiedzy o przepisach prawnych umożliwiających ojcom aktywne włączenie się w proces wychowania i opieki nad dzieckiem«. Kampania jednak nie była kampanią upowszechniającą wiedzę o przepisach”.

Należy przy tym zauważyć, że opis przedmiotu zamówienia, stanowiący załącznik nr 7 do specyfikacji istotnych warunków zamówienia przygotowanej dla zamówienia publicznego pn. „Przygotowanie i realizacja zewnętrznej kampanii promocyjnej Tato Polski”, określał, że „głównym celem kampanii »Tato Polski« jest wpływ na zmianę

postaw w zakresie stereotypów dotyczących opieki rodzicielskiej, w tym zwłaszcza podniesienie świadomości społecznej w zakresie korzyści płynących z aktywnego ojcostwa. Powyższy cel powinien być osiągnięty poprzez:

- sformułowanie spójnego przekazu społecznego wspierającego cel,
- zachęcanie mężczyzn do spędzania aktywnie czasu z dzieckiem/dziećmi,
- promocję urlopów ojcowskich i rodzicielskich”.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że w 2016 roku „nie podejmował działań związanych z promowaniem rozwiązań przewidzianych w prawie pracy w zakresie możliwości dzielenia się uprawnieniami rodzicielskimi”.

Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDR

Obszar KPDRT	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1.	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.1	Promowanie rozwiązań przewidzianych w prawie pracy w zakresie możliwości dzielenia się uprawnieniami rodzicielskimi przysługującymi obojgu rodzicom w związku z opieką nad małym dzieckiem oraz w zakresie uprawnień przysługujących kobietom z tytułu macierzyństwa
Działanie	2	Promowanie rozwiązań ułatwiających funkcjonowanie w pracy kobiet będących w okresie karmienia piersią
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Zdrowia, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2014	

Ministerstwo Zdrowia podało, że realizuje ww. działania KPDRT poprzez:

- umieszczenie na swojej stronie internetowej „informacji zarówno dotyczących karmienia piersią oraz wytycznych dotyczących higieny procesu odciążania, przechowywania i podawania dziecku pokarmu jego matki”,
- zorganizowanie 28 maja 2015 roku warsztatów „Rola organizacji pozarządowych i samorządów w zakresie ochrony, propagowania i wspierania karmienia piersią”, które „poprowadzili eksperci w żywieniu małych dzieci z WHO” i które „stanowiły zachętę do stworzenia lokalnych planów działania pozwalających w konsekwencji na realne zmniejszenie wydatków publicznych na ochronę zdrowia i mniejszą dysproporcje stanu zdrowia w społeczeństwie”,
- zorganizowanie „w 2015 r.”, we współpracy z Biurem Światowej Organizacji Zdrowia, konferencji pod hasłem „Karmienie piersią i praca – zróbmy to!”, podczas której m.in. „eksperti rozmawiali o (...) wsparciu ze strony jednostek opieki zdrowotnej i ochronie matek, które wybierają karmienie piersią”.

O ile organizacja ww. konferencji wpisuje się – choćby w niewielkim stopniu – w realizację ww. działania KPDRT, o tyle MZ nie wyjaśniło, jaki jest związek między umieszczeniem na jego stronie internetowej ww. informacji, a promowaniem rozwiązań ułatwiających funkcjonowanie w pracy kobiet będących w okresie karmienia piersią. MZ nie wyjaśniło też, na czym polega związek między ww. warsztatami a realizacją ww. działania KPDRT.

Z informacji MZ nie wynika, aby przy realizacji ww. działania KPDRT w 2015 albo 2016 roku współpracowało z organizacjami pozarządowymi.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że „w 2015 roku oraz w okresie do chwili udzielenia odpowiedzi na wniosek w 2016r. (...) nie podejmował działań w tym zakresie”.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.2	Promowanie praw osób zatrudnionych i samozatrudnionych związanych z urlopami wychowawczymi
Działanie	1	Promowanie rozwiązań wynikających z ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.) w zakresie wskazanym w celu szczegółowym 1.2 (<i>Promowanie praw osób zatrudnionych i samozatrudnionych związanych z urlopami wychowawczymi</i>)
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT nie realizował go w 2015 roku. W udostępnionej informacji MRPiPS nie odpowiedziało na jakiegokolwiek z pytań dotyczących ww. działania; zamiast tego ministerstwo podało za to, że w 2013 roku sejm przyjął nowelizację ww. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, której projekt przygotowano w resorcie pracy, „przewidujący wprowadzenie rozwiązania, zgodnie z którym osoby samozatrudnione – kobiety i mężczyźni – miałyby mieć, tak jak osoby zatrudnione na umowy o pracę, prawo do urlopu wychowawczego i odprowadzanych w tym czasie przez państwo składek emerytalnych”.

Obszar KPDR	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.4	Promowanie równego udziału kobiet i mężczyzn na stanowiskach decyzyjnych
Działanie	1	Dążenie w spółkach z udziałem Skarbu Państwa do zapewnienia przynajmniej 30% średniego udziału dla niedoreprezentowanej płci wśród wszystkich członków rad nadzorczych wybieranych i powoływanych przez Ministra Skarbu Państwa, przy czym w spółkach giełdowych oraz kluczowych zakłada się osiągnięcie tego wskaźnika do roku 2015
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Skarbu Państwa	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR podał, że:

- 12 czerwca 2015 roku Minister Skarbu Państwa zaakceptował aktualizację dokumentu „Dobre praktyki w zakresie zapewnienia zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w organach spółek z udziałem Skarbu Państwa”, która polegała na podniesieniu „średniego udziału niedoreprezentowanej płci wśród członków rad nadzorczych w spółkach publicznych z 30% do 35% do roku 2020”; zmiana wynikała z analizy przeprowadzonej „na koniec maja 2015 r.”, zgodnie z którą procentowy udział kobiet „wśród członków rad nadzorczych wybieranych i powoływanych” przez MSP „wynosił 46,9%, natomiast w spółkach publicznych wynosił 29,5%”,
- na 31 grudnia 2015 roku kobiety stanowiły:
 - 46,0% osób wybieranych i powoływanych przez MSP wchodzących w skład rad nadzorczych w spółkach z udziałem Skarbu Państwa,
 - 28,6% osób reprezentujących Skarb Państwa w radach nadzorczych w spółkach publicznych,
- od 2015 roku nie wyodrębnia się „spółek kluczowych”,
- odnośnie do spółek giełdowych:
 - na 31 grudnia 2014 roku w 6 z 15 spółek nadzorowanych przez MSP, w których radach nadzorczych reprezentowany był Skarb Państwa, średni udział kobiet wynosił przynajmniej 30%,
 - na 31 grudnia 2015 roku w 7 z 15 spółek nadzorowanych przez MSP, w których radach nadzorczych reprezentowany był Skarb Państwa, średni udział kobiet wynosił przynajmniej 30%,
 - w kwietniu 2016 roku w 3 z 9 spółek nadzorowanych przez MSP, w których radach nadzorczych reprezentowany był Skarb Państwa, średni udział kobiet wynosił przynajmniej 30%.

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR nie podał, czy ani w jakim zakresie w 2015 roku współpracował z Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Równego Traktowania.

Podmiot wskazany do współpracy nie podał, czy w 2015 i 2016 roku współpracował w realizacji ww. działania z odpowiedzialnym za to podmiotem. Zamiast tego Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że w 2015 roku:

- „w związku z niską reprezentacją kobiet na stanowiskach decyzyjnych w polskiej gospodarce (...) zwrócił się do ministrów nadzorujących spółki Skarbu Państwa o wprowadzenie rozwiązań mających na celu zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w radach nadzorczych oraz zarządach spółek. Swoje wystąpienie Pełnomocnik skierował do Ministra Gospodarki, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Administracji i Cyfryzacji, Ministra Infrastruktury i Rozwoju, Ministra Sportu i Turystyki oraz Ministra Finansów”,
- „jako partner merytoryczny realizował z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej projekt »Równość kobiet i mężczyzn w procesach podejmowania decyzji ekonomicznych – narzędziem zmiany społecznej«”,
- negocjował w imieniu Rządu RP „projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie poprawy równowagi płci wśród dyrektorów niewykonawczych spółek, których akcje są notowane na giełdzie, i odnośnych środków oraz nad projektem dyrektywy”.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.4	Promowanie równego udziału kobiet i mężczyzn na stanowiskach decyzyjnych
Działanie	2	Promowanie udziału kobiet w gospodarczym procesie podejmowania decyzji: - upowszechnianie wśród przedsiębiorstw, instytucji, uczelni, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych Karty Różnorodności, - mentoring, - budowanie sieci kontaktów w celu wsparcia i wzajemnej pomocy (networking), - system szkoleń
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Skarbu Państwa, Ministerstwo Gospodarki, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, organizacje pozarządowe, organizacje i związki pracodawców	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania KPDRT.

- Ministerstwo Skarbu Państwa. Z informacji MSP nie wynika, aby w 2015 roku prowadziło działania w zakresie upowszechniania Karty Różnorodności, mentoringu, networkingu ani szkoleń.
- Ministerstwo Gospodarki zostało zlikwidowane w 2015 roku.
- Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że:
 - w 2015 roku:
 - zwrócił się do „do Ministra Gospodarki, Ministra Obrony Narodowej, Ministra Administracji i Cyfryzacji, Ministra Infrastruktury i Rozwoju, Ministra Sportu i Turystyki oraz Ministra Finansów” (tj. ministrów nadzorujących spółki Skarbu Państwa) „o wprowadzenie rozwiązań mających na celu zrównoważony udział kobiet i mężczyzn w radach nadzorczych oraz zarządach spółek”,
 - 02 września wziął udział w briefingu prasowym „inaugurującym kampanię medialną projektu »Równość w biznesie«, który odbył się w budynku Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie i którego głównym celem „była promocja tematyki obecności kobiet na stanowiskach decyzyjnych oraz zaprezentowanie szerokiej koalicji Ambasadorów Równości w Biznesie”;
 - w 2016 roku nie realizował ww. działania KPDRT.

Podmioty wskazane do współpracy przy realizacji ww. działania KPDRT.

- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Z informacji udostępnionej przez MRPiPS wynika, że nie współpracowało z ww. podmiotami w realizacji przez nie ww. działania KPDRT. MRPiPS opisało realizowany przez siebie projekt „Równość kobiet i mężczyzn w procesie podejmowania decyzji ekonomicznych – narzędziem zmiany społecznej” (zakończył się w 2015 roku), w ramach którego przeprowadzono „cykl 10 seminariów informacyjno-szkoleniowych”, „kampanię informacyjno-promocyjną zagadnień dotyczących promocji kobiet na stanowiska decyzyjne w dużych firmach”, ewaluację rezultatów projektu oraz badanie opinii publicznej w zakresie „wiedzy i przekonań w polskim społeczeństwie na temat udziału kobiet w procesach podejmowania decyzji ekonomicznych”. Według informacji MRPiPS w trakcie realizacji ww. projektu współpracowało ono z Ministerstwem Skarbu Państwa (które m.in. zarekomendowało udział w ww. seminariach władzom nadzorowanym przez siebie spółek), Ministerstwem Gospodarki i Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Równego Traktowania (który „udzielał merytorycznego wsparcia” przy realizacji części zadań projektowych).
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDRT.

Z informacji od 315 jednostek samorządu terytorialnego³ (adresatek ww. działania w zakresie upowszechniania Karty Różnorodności) wynika, że w 2015 roku żaden z podmiotów odpowiedzialnych za realizację ww. działania nie zwrócił się do nich w sprawie podpisania Karty Różnorodności. Większość jednostek samorządu terytorialnego – w udostępnionej informacji – ograniczyła się do stwierdzenia, że nie są sygnatariuszkami Karty; część uzupełniła to

³ Wnioski o udostępnienie informacji publicznej skierowano do 499 jednostek samorządu terytorialnego, z czego 315 udzieliło informacji, a jedna (1) – Starostwo Powiatowe w Mogilnie – odpisało, że stowarzyszenie nie jest uprawnione do pozyskiwania informacji publicznej, gdyż prawo w tym zakresie przysługuje wyłącznie obywatelom; starostwo powołało się przy tym na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 02 grudnia 2015 roku ws. SK 36/14.

informacją o tym, czy wiedzą o istnieniu Karty. W pojedynczych przypadkach jednostki samorządu terytorialnego wskazywały dodatkowe okoliczności jak niżej.

- Gmina Mogilno podała, że choć nie jest sygnatariuszką Karty, to „jej zapisy są stosowane między innymi w Kodeksie Etyki Pracowników Samorządowych Urzędu Miejskiego w Mogilnie jak i w Regulaminie pracy Urzędu”
- Miasto Gdańsk podało, że „nie jest sygnatariuszem Karty Różnorodności w związku z tym, że w różnych dokumentach o charakterze strategicznym funkcjonowały zapisy o równym traktowaniu”.
- Sekretarz Gminy Pysznicza podał, że gmina „realizuje program równościowy w oparciu o Dekalog”⁴.
- Urząd Miejski w Świebodzinie podał, że „nie jest sygnatariuszem Karty Różnorodności, ponieważ nie zaobserwowano zjawisk dyskryminacji w miejscu pracy. W Urzędzie obowiązuje Kodeks Etyki, eliminujący jakiegokolwiek przejawy dyskryminacji, zatrudniane są osoby niepełnosprawne, środowisko pracowników jest w większości sfeminizowane, z uwagi na charakter pracy”.
- Starostwo Powiatowe w Chojnicach podało, że „dba o równe traktowanie ludzi bez Karty Różnorodności”.
- Urząd Gminy Stary Dzierżgoń podał, że nie jest sygnatariuszem Karty Różnorodności i „nie widzi potrzeby bycia jej sygnatariuszem”.
- Sekretarz Gminy Koronowo podał, że „w Urzędzie Miejskim w Koronowie istnieją formy przekazywania informacji dotyczące zasad równego traktowania oraz zakazu dyskryminacji oraz mobbingu w formie regulaminów i obwieszczeń dostępnych w Intranecie oraz na tablicy ogłoszeń. Informacje zawarte w wymienionych dokumentach są oparte na zawartych w Konstytucji RP (art. 32 i art. 33) oraz Kodeksie Pracy (art. 18). Zasady te są stale przestrzegane i jak dotąd nie było sytuacji konfliktowych, które sugerowałyby konieczność podejmowania dodatkowych działań uświadamiających w tym zakresie”.
- Burmistrz Miasta i Gminy Frombork podał, że nie wiedział o istnieniu Karty Różnorodności, a ponadto wskazał, że urząd nie jest jej sygnatariuszem, „ponieważ nie zawarto umowy i nie podpisano oświadczenia o realizacji dobrowolnego zobowiązania do wdrożenia rozwiązań na rzecz równego traktowania i różnorodności w miejscu pracy”.
- Urząd Gminy Inowrocław podał, że nie jest sygnatariuszem Karty, gdyż „nie ma takiej potrzeby”.
- Urząd Miejski w Sępólnie Krajeńskim podał, że „nie jest sygnatariuszem Karty Różnorodności – podjął samodzielnie działania dotyczące równego traktowania”.
- Starostwo Powiatowe w Zamościu podało, że „nie jest sygnatariuszem Karty Różnorodności ale jest otwarte na współpracę z podmiotami i organizacjami pozarządowymi, posiada program współpracy z tymi organizacjami (...) i przeznaczają wyodrębnione środki na działalność prowadzoną przez te jednostki. Duży wysiłek Powiat Zamojski kładzie na pomoc społeczną i wsparcie osób niepełnosprawnych. W powiecie funkcjonuje 9 jednostek w tym sektorze: 4 Domy Pomocy Społecznej, Powiatowy Ośrodek Wsparcia, 3 Domy Dziecka i Ośrodek Interwencji Kryzysowej”.
- Urząd Miasta Oleśnicy podał, że „wie o istnieniu Karty Różnorodności, nie składał jednak pisemnej deklaracji, w której zobowiązałby się do wprowadzenia zakazu dyskryminacji w miejscu pracy i podejmowania działań na rzecz tworzenia i promocji różnorodności. Zgodnie z art. 94 punkt 2b Kodeksu pracy – obowiązkiem pracodawcy jest przeciwdziałać dyskryminacji w zatrudnieniu, w szczególności ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, wyznanie, orientację seksualną, a także ze względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy. Zapisy o równym traktowaniu zawiera również Regulamin Pracy Urzędu Miasta Oleśnicy. Każdy nowo zatrudniony pracownik jest zapoznawany z przepisami o równym traktowaniu i podpisuje oświadczenie w tym zakresie”.
- Grodzki Urząd Pracy w Krakowie (do którego urząd miasta przekierował wniosek o udzielenie informacji publicznej) podał, że „zarówno wykonując zadania organu administracji jak i jako pracodawca przestrzega powszechnie obowiązujących przepisów prawa w zakresie zakazu dyskryminacji”.
- Starostwo Powiatowe w Ustrzykach Dolnych podało: „(...) nie jesteśmy sygnatariuszem Karty Różnorodności, ale wiemy o jej istnieniu. Biorąc pod uwagę potrzeby pracowników naszego urzędu nie widzimy konieczności podpisywania karty różnorodności”.
- Urząd Gminy Mszana podał, że „Gmina Mszana nie jest sygnatariuszem Karty Różnorodności (na terenie Gminy brak jest sygnałów ze strony społeczeństwa o problemach związanych z nierównym traktowaniem ze względu na płeć)”.

⁴ Zacytowana odpowiedź dotyczyła 2015 i 2016 roku. Na początku 2015 roku ta sama osoba udzieliła bardzo podobnej odpowiedzi w reakcji na wniosek o udostępnienie informacji publicznej w ww. zakresie, ale w odniesieniu do 2013 i 2014 roku: „Gmina Pysznicza realizuje politykę równościową wg Dekalogum i nauki przekazanej nam przez Jezusa Chrystusa”.

- Urząd Gminy Osie wskazał, że nie jest sygnatariuszem Karty, gdyż uważa, że „obowiązujące akty prawne w tym zakresie są wystarczające”.
- Urząd Gminy w Reńskiej Wsi podał, że nie jest sygnatariuszem Karty, albowiem „nie było takiej potrzeby”.
- Starostwo Powiatowe w Łęborgu podało: „Nie jesteśmy sygnatariuszem Karty Różnorodności. Urząd nie jest zainteresowany współpracą z podmiotem odpowiedzialnym w przyszłości jak i nie posiadamy wiedzy nt. innych JST, które realizowałyby ww. działanie”.
- Sekretarz Gminy Łąck podał: „Nie jesteśmy sygnatariuszem Karty Różnorodności, ponieważ nie istniała konieczność uczestnictwa”.
- Urząd Gminy w Subkowach podał, że nie jest sygnatariuszem Karty, bo „nie ma obowiązku ustawowego i nie ma takiej potrzeby”.
- Starostwo Powiatowe w Kędzierzynie-Koźlu wskazało, że przestrzega zasady równego traktowania pracowników w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania i dostępu do szkoleń”, zaznaczając jednocześnie, że „w jednostkach samorządowych istnieje obowiązek zatrudniania pracowników w drodze konkursu, pracodawcy nie mają żadnego wpływu na zwiększenie udziału kobiet”.
- Gmina Skrwilno podała, że „nie była i nie jest sygnatariuszem Karty Różnorodności oraz że nie współpracujemy z wymienionymi we wniosku podmiotami, gdyż w środowisku lokalnym nie zgłaszano takich potrzeb”.
- Starostwo Powiatowe w Wejherowie podało: „słyszeliśmy o istnieniu Karty Różnorodności, natomiast nie znamy szczegółów dotyczących konsekwencji prawnych związanych z podpisaniem ww. dokumentu” oraz dodało, że „w Starostwie Powiatowym W Wejherowie do tej pory nie odnotowano jeszcze żadnej sytuacji związanej z nierównym traktowaniem pracowników”.
- Urząd miejski w Zielonej Górze podał: „Nie jesteśmy sygnatariuszami Karty Różnorodności. Zobowiązanie do wdrażania zasad równego traktowania i różnorodności w miejscu zatrudnienia jest dobrowolne”.
- Starostwo Krośnieńskie podało, że „Karta Różnorodności nie była upowszechniana w jednostkach Powiatu Krośnieńskiego, ze względu na brak potrzeb w tym zakresie”.
- Urząd Gminy Łabunie podał, że „nie jest sygnatariuszem Karty Różnorodności .W zakładzie pracy nie zachodzą zjawiska dyskryminacji. W urzędzie są zatrudnione osoby niepełnosprawne. Akty prawne wewnętrzne regulują wiele obszarów działania takich jak np. zatrudnianie , Ponadto w urzędzie przyjęto zasady etyczne i kodeks postępowania dla pracowników urzędu”.
- Urząd Gminy Radziechowy-Wieprz podał, że to, że nie jest sygnatariuszem Karty „wynika z faktu, iż w tut. Urzędzie przestrzegane są zasady dot. równego traktowania, w związku z czym nie widzimy potrzeby zawierania dodatkowych zobowiązań. Ponadto w Urzędzie pracuje 28 pracowników administracyjnych, co sprawia, iż przepływ informacji jest sprawniejszy i efektywniejszy, a w momencie wystąpienia problemu zostaje on natychmiastowo rozwiązany”.
- Sekretarz Gminy Barcin wyjaśnił, że – mimo wiedzy o Karcie – Urząd Gminy w Barcinie „nie dołączył do grona sygnatariuszy”, przy czym „brak przynależności do prestiżowego grona sygnatariuszy nie oznacza, iż w ramach organizacji Urzędu nie stosuje polityk antidyskryminacyjnej i antymobbingowej”.
- Wójt Gminy Lniano podał, że gmina nie jest sygnatariuszem Karty, a „przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak potrzeby bycia sygnatariuszem”.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.5	Niwelowanie różnic w zarobkach kobiet i mężczyzn za pracę na tych samych stanowiskach i pracę o jednakowej wartości i jakości (ograniczanie luki płacowej)
Działanie	1	Wypracowanie metodologii oceny luki płacowej w przedsiębiorstwach
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Termin realizacji działania:	2015	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT podał, że „we wrześniu 2015 r. zostało rozpisane zapytanie ofertowe i w drodze konkurencyjnej został wyłoniony wykonawca – Fundacja Naukowa Instytut Badań Strukturalnych”, który „opracował i przedstawił metodologię oceny luki płacowej czyli różnicy w zarobkach między kobietami a mężczyznami”. MRPiPS podało również, że na podstawie ww. metodologii opracowana została „aplikacja internetowa pozwalająca na pomiar różnic w wynagrodzeniu kobiet i mężczyzn za wykonywanie jednakowej pracy u danego pracodawcy”. Aplikacja jest darmowa i pozwala na „oszacowanie skorygowanego wskaźnika luki płacowej uwzględniającego różne charakterystyki pracy i pracowników w warunkach polskiej gospodarki. Metoda umożliwia oszacowanie różnicy w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn w oparciu o możliwie najbardziej zbliżone charakterystyki osobiste i miejsca pracy (takie jak: wiek, poziom wykształcenia, staż pracy, wymiar czasu pracy), zmienne opisujące pracodawcę (np. wielkość, sektor i branża), oraz poszczególne składniki wynagrodzenia (w tym tak zwane elastyczne składniki wynagrodzenia)”.

Nie udało się potwierdzić, że przygotowana została „aplikacja internetowa” jw., ustalono natomiast, że na stronie internetowej Fundacji Naukowej Instytut Badań Strukturalnych, pod adresem <http://ibs.org.pl/news/aplikacja-rownosc-wynagrodzen-poznajmy-roznice-w-wynagrodzeniach-kobiet-i-mezczyzn/>, zamieszczona jest informacja o aplikacji „Równość płac”, przygotowanej przez FNIBS we współpracy z GRAPE (Group for Research in APplied Economics), którą można bezpłatnie pobrać z ww. strony. Według opisu FNIBS ww. aplikacja to „narzędzie, które umożliwia każdej firmie/instytucji sprawdzenie, czy istnieją w niej nierówności płacowe pomiędzy kobietami i mężczyznami. Wprowadzając dane o płacach pracowników, ich płci, wieku, wykształceniu oraz innych wybranych cechach uzyskujemy oszacowanie, na ile różnice w płacach mężczyzn i kobiet wynikają z faktycznych różnic między nimi – a na ile z polityki płacowej”.

Z informacji MRPiPS nie wynika, aby przy realizacji ww. działania KPDRT współpracowało z Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Równego Traktowania.

Podmiot wskazany do współpracy w realizacji ww. działania KPDRT podał, że w 2015 roku „nie podejmował działań związanych z realizacją powyższego działania”.

Obszar KPDR	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.5	Niwelowanie różnic w zarobkach kobiet i mężczyzn za pracę na tych samych stanowiskach i pracę o jednakowej wartości i jakości (ograniczanie luki płacowej)
Działanie	4	Promowanie zagadnienia równości płac kobiet i mężczyzn za pracę na tych samych stanowiskach i pracę o jednakowej wartości
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, organizacje pozarządowe, organizacje pracodawców	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR wskazał, że w 2015 roku realizował jn.

- „Czynny udział w licznych konferencjach, debatach i seminariach, poświęconych tematyce nierówności w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn”, przy czym jedynym podanym przez ministerstwo przykładem takiej aktywności było „spotkanie dotyczące realizacji przez Polskę rekomendacji Komitetu Konwencji w Sprawie Eliminacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (CEDAW)”⁵. MRPiPS nie wyjaśniło, dlaczego udział w ww. spotkaniu należy uznać za realizację ww. działania, zaś ze sprawozdania z ww. spotkania nie wynika, aby przedstawicielka ministerstwa obecna na spotkaniu promowała w jego trakcie „zagadnienia równości płac kobiet i mężczyzn za pracę na tych samych stanowiskach i pracę o jednakowej wartości”, ani żeby było to na tym spotkaniu potrzebne albo uzasadnione – było to bowiem spotkanie osób z instytucji i podmiotów, które mają pełną wiedzę w powyższym zakresie.
- Zaangażowanie we „współpracę z Instytutem Badań Ekonomicznych w Kolonii oraz Niemieckim Ministerstwem ds. Rodziny, Seniorów, Kobiet i Młodzieży, którzy wraz z Komisją Europejską zrealizowali międzynarodowy projekt UE promujący narzędzie internetowe equal pace, umożliwiające pracodawcom monitoring i analizę struktury wynagrodzeń”. MRPiPS nie wskazało, na czym polegało „zaangażowanie we współpracę”, za to opisało szkolenie promujące ww. narzędzie, które odbyło się 07 września 2015 roku. Z informacji MRPiPS nie wynika, aby organizowało albo współorganizowało ww. szkolenie. Na stronie internetowej ministerstwa podano informację o ww. szkoleniu, ale nie ma tam wzmianki o udziale MRPiPS w przygotowaniu ani przeprowadzeniu tego szkolenia. Strona ww. projektu (www.equal-pace.eu) nie wspomina o MRPiPS, w szczególności w kontekście przygotowania polskiej wersji ww. narzędzia albo ww. szkolenia.
- „Publikowanie na stronach projektów realizowanych przez Ministerstwo raportów, analiz, dobrych praktyk oraz materiałów poświęconych tematyce luki płacowej”.

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR nie podał, czy w realizacji tego działania w 2015 roku współpracował z Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Równego Traktowania, organizacjami pozarządowymi i organizacjami pracodawców.

Podmiot wskazany do współpracy w realizacji ww. działania KPDR podał, że w 2015 ani 2016 roku nie współpracował w realizacji ww. działania KPDR.

⁵ MRPiPS przypuszczalnie chodziło o „spotkanie »okrągłego stołu« na temat zaleceń Komitetu ONZ ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet dotyczących zatrudnienia i sytuacji ekonomicznej kobiet”, które odbyło się 18 czerwca 2015 roku, zorganizowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich, Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, Koalicję KARAT oraz Koalicję na rzecz CEDAW. Spotkanie było częścią projektu „CEDAW narzędziem zwalczania dyskryminacji” realizowanego w ramach programu „Obywatele dla demokracji” finansowanego z funduszy EOG.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.6	Wspieranie kobiet przy wyborze ścieżki kariery zawodowej oraz wspieranie młodych kobiet i dziewcząt w rozwijaniu talentów przywódczych
Działanie	1	Promowanie zwiększenia udziału kobiet na kierunkach ścisłych uczelni
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	
Podmiot wskazany do współpracy:	Ministerstwo Edukacji Narodowej, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT podał, że w 2015 roku zrealizował je poprzez współorganizację konkursu (programu) „L’Oreal Polska dla Kobiet i Nauki”, w którym „nagradzane są badaczki z dziedziny nauk o życiu”; warunkiem udziału „było posiadanie stopnia doktora bądź uczestnictwo w studiach doktoranckich i prowadzenie badań w następujących dziedzinach: biologia, biochemia, biotechnologia, rolnictwo, medycyna, farmacja i fizjologia”. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wyjaśniło ponadto, że w szesnastej edycji ww. programu, w 2016 roku, „wprowadzona zostanie zupełnie nowa kategoria stypendium, skierowana do kobiet na wcześniejszym etapie edukacji akademickiej, tj. przygotowujących pracę magisterską”. Z informacji udostępnionej przez podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT wynika także, że „co roku MNiSW przyznaje wszystkim laureatkom swoją nagrodę – pokrycie kosztów wyjazdu na wybraną zagraniczną konferencję naukową na terenie Europy” (taka nagroda została przyznana także w 2015 roku). MNiSW nie wyjaśniło, w jaki sposób współorganizacja ww. konkursu dla kobiet, które już studiują, oraz przyznawanie w tym konkursie nagrody przez MNiSW służy „promowaniu zwiększenia udziału kobiet na kierunkach ścisłych uczelni”.

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT nie udzielił odpowiedzi na pytania o współpracę przy realizacji ww. działania KPDRT z Ministerstwem Edukacji Narodowej, Pełnomocnikiem Rządu do Spraw Równego Traktowania ani organizacjami pozarządowymi (ww. konkurs jest organizowany przez L’Oreal Polska Sp. z o.o., Polski Komitet ds. UNESCO oraz MNiSW).

Podmioty wskazane do współpracy w realizacji ww. działania KPDRT.

- Ministerstwo Edukacji Narodowej podało, że „nie współpracowało w realizacji ww. działania z Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Podmiot wiodący nie zainicjował takiej współpracy”. MEN zaznaczyło przy tym, że „system edukacji zapewnia równy dostęp uczniów do nauki, w tym do podejmowania studiów na kierunkach ścisłych bez względu na płeć”.
- Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że zarówno w 2015 roku jak i w 2016 roku „podejmował działania mające na celu realizację tego działania”, tj. „wspart honorowym patronatem inicjatywę »Dziewczyny na Politechniki« oraz »Dziewczyny do ścisłych«”. Pełnomocnik nie podał natomiast, czy współpracował z podmiot odpowiedzialnym za realizację ww. działania KPDRT.
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDRT.

Obszar KPDR	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.6	Wspieranie kobiet przy wyborze ścieżki kariery zawodowej oraz wspieranie młodych kobiet i dziewcząt w rozwijaniu talentów przywódczych
Działanie	2	Eliminowanie stereotypów dotyczących wyborów zawodowych kobiet i mężczyzn z treści podręczników szkolnych
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Edukacji Narodowej	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR podał, że nie realizował ww. działania w 2015 ani 2016 roku.

W obszernym wywodzie, który nastąpił po informacji jw., MEN stwierdziło m.in., że „w systemie ponadgimnazjalnego szkolnictwa zawodowego nie występują strukturalne bariery i negatywne stereotypy, które potencjalnie powstrzymywałyby dziewczęta przed wyborem nauki nietradycyjnych zawodów” (nie wyjaśniono, dlaczego powyższa informacja dotyczy ponadgimnazjalnego szkolnictwa zawodowego, a nie szkolnictwa jako takiego), zaś „szkoły publiczne przygotowują do wyboru drogi zawodowej w jednakowy sposób wszystkich uczniów”. MEN stwierdziło także, że „wzrastająca wśród absolwentów gimnazjum świadomość zależności trwałego zatrudnienia dla osób posiadających twarde, poszukiwane na rynku pracy umiejętności z godnym życiem i rozwojem kariery zawodowej, nakazuje młodym ludziom zmienić dotychczasowe kryteria wyboru przyszłego zawodu, w tym zaniechać wyborów bazujących na modzie lub płci tradycyjnych wykonawców”. Ministerstwo oświadczyło również, że „dostęp do edukacji, w tym do kształcenia zawodowego, nie jest zróżnicowany ze względu na płeć, tak w miastach, jak i na obszarach wiejskich”.

Ostatnia część informacji MEN dotycząca ww. działania była analogiczna do informacji udzielonej przez MEN w odniesieniu do realizacji ww. działania w 2013 i 2014 roku. Wynika z niej, że – zdaniem ministerstwa – eliminowaniem stereotypów dotyczących wyborów zawodowych kobiet i mężczyzn z treści podręczników szkolnych zajmują się rzeczoznawcy, których pozytywne opinie decydują o dopuszczeniu podręcznika do użytku szkolnego. Resort zaznaczył, że rzeczoznawcy „weryfikują, czy podręcznik zawiera treści zgodne z przepisami prawa, w szczególności z Konstytucją RP oraz ratyfikowanymi przez Polskę umowami międzynarodowymi”. Podobnie jak w informacji dotyczącej realizacji ww. działania w 2013 i 2014 roku, MEN nie wyjaśniło, w jaki sposób ocena podręczników przez ww. rzeczoznawców, będąca od kilkunastu lat elementem procesu dopuszczania podręczników do użytku szkolnego, przyczynia się do eliminowania stereotypów dotyczących wyborów zawodowych kobiet i mężczyzn. MEN nie podało też, czy w 2015 albo 2016 roku podjęło jakiegokolwiek działania, w efekcie których ww. rzeczoznawcy negatywnie oceniliby podręczniki zawierające stereotypy dotyczące wyborów zawodowych kobiet i mężczyzn.

Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania.

Obszar KPDR	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	1.6	Wspieranie kobiet przy wyborze ścieżki kariery zawodowej oraz wspieranie młodych kobiet i dziewcząt w rozwijaniu talentów przywódczych
Działanie	3	Objęcie programem szkoleniowym i mentoringowym młodych kobiet i dziewcząt w celu rozwijania ich talentów przywódczych
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Edukacji Narodowej, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR podał, że w 2015 roku realizował ww. działanie KPDR poprzez projekt „Jestem Szefową” w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej (chodzi o VI edycję konkursu „Jestem Szefową!” zorganizowanego przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania, z Ministerstwem Edukacji Narodowej jako „głównym partnerem konkursu” oraz kapitułą konkursową, w składzie której znaleźli się m.in. Minister Edukacji Narodowej oraz Minister Pracy i Polityki Społecznej).

W trakcie ww. projektu „przeprowadzono dwie sesje szkoleniowe dla 30 uczestniczek/finalistek sześciu edycji konkursu »Jestem Szefową« oraz dla opiekunów niepełnoletnich uczestniczek/finalistek i nauczycieli” – łącznie w szkoleniach wzięły udział 53 osoby (liczba ta uwzględnia „Grupę rodziców/opiekunów niepełnoletnich uczestniczek/finalistek konkursu »Jestem Szefową«” liczącą 24 osoby), zaś „nabór odbył się wśród finalistek i uczestniczek wszystkich sześciu [dotychczasowych] edycji konkursu »Jestem Szefową«”. Szkolenia odbyły się 07-08 listopada oraz 14-15 listopada 2015 roku. Program szkolenia opracował „ekspert zaangażowany przez Wykonawcę wyłonionego w trybie przetargu nieograniczonego (Grupę OSB s.c.) na podstawie wytycznych Zamawiającego (Kancelarii Prezesa Rady Ministrów), pod nadzorem i we współpracy z wyznaczonym przez Zamawiającego pracownikiem”; według informacji Pełnomocnika, program szkolenia został przygotowany zgodnie ze specyfikacją istotnych warunków zamówienia dla ww. przetargu, w tym zgodnie z opisem przedmiotu zamówienia. Dokumenty te przewidywały, że „treść merytoryczna programu [szkolenia] musi uwzględniać kwestię równouprawnienia mężczyzn i kobiet. Szkolenie powinno być prowadzone z zastosowaniem różnorodnych metod szkoleniowych takich jak: wykład, warsztat, ćwiczenia, dyskusja oraz analizy studiów przypadku itd.”. Program szkoleniowy dla ww. grupy „uczestniczek/finalistek sześciu edycji konkursu »Jestem Szefową«” musiał obejmować:

- moduł 1: określenie celów, budowanie własnej ścieżki kariery,
- moduł 2: budowanie efektywności zespołu, w tym „ja jako liderka – moja rola, zadania i obowiązki”, budowanie własnego autorytetu i efektywnego przywództwa, doskonalenie umiejętności wywierania wpływu na innych,
- moduł 3: budowanie efektywności osobistej, w tym wzmacnianie pewności siebie oraz trening asertywnego komunikowania, budowanie relacji z otoczeniem, zarządzania własną energią i motywacją.

Z informacji Pełnomocnika nie wynika, aby w ramach realizacji ww. działania w 2015 roku prowadzone były działania mentoringowe.

W nawiązaniu do powyższych informacji wskazać należy, że:

- w informacji na stronie internetowej Pełnomocnika podano, że „na finalistki konkursu czekają” m.in. „ciekawy program szkoleniowy” oraz „program mentoringowy”,
- w regulaminie konkursu nie ma wzmianki o programie mentoringowym, jest jedynie mowa o tym, że „finalistki konkursu zostaną objęte bezpłatnym programem rozwojowym obejmującym czterodniowe warsztaty i szkolenia z zakresu przywództwa kobiet. Warsztaty i szkolenia dla finalistek konkursu oraz nauczycieli/nauczycielek oraz rodziców/opiekunów odbędą się w terminie wrzesień-październik 2015 r.”

Z informacji dostępnej na stronie internetowej Pełnomocnika Rządu wynika, że „w gronie partnerów i instytucji zaangażowanych w konkurs” były następujące organizacje pozarządowe: Kongres Kobiet, Vital Voices Chapter Poland, Fundacji Orange, Europejskiej Unii Kobiet, Polskiego Stowarzyszenia Mentoringu, Fundacji Szkoła Liderów, Fundacji Liderki Biznesu oraz Fundacji Edukacyjnej Perspektywy.

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR podał, że w jego realizacji nie współpracował z organizacjami pozarządowymi.

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT nie podał czy ani jak realizował je w 2016 roku.

Podmioty wskazane do współpracy w realizacji ww. działania KPDRT.

- Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego wskazało, że „jest podmiotem wskazanym do współpracy z Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania, odpowiedzialnym za realizację tego zadania. Pełnomocnik dotychczas nie zgłaszał potrzeby współpracy z MNiSW”.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – odnosząc się do pytań o współpracę przy realizacji ww. działania KPDRT – wskazało na udział ministra w ww. kapitule konkursowej w 2015 roku.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej nie podało, czy w 2015 albo 2016 roku współpracowało w realizacji ww. działania KPDRT. MEN podało, że „jest głównym partnerem konkursu dla przyszłych polskich liderek pn. »Jestem Szefową«”, który ma na celu „przełamywanie stereotypów dotyczących kobiet i władzy oraz promowanie pozytywnego wizerunku kobiet – liderek wśród młodzieży”; przedstawiciel MEN „uczestniczy w obradach Kapituły Konkursu”, a minister „przyznaje wyróżnienie i funduje nagrody dla najlepszych prac”. Ustalono, że edycja ww. konkursu w 2015 roku była „wspólną inicjatywą Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania i Ministra Edukacji Narodowej realizowaną w partnerstwie z Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Polsce”. MEN nie podało, czy ani jaki jest związek ww. konkursu z objęciem młodych kobiet i dziewcząt programem szkoleniowym i mentoringowym w celu rozwijania ich talentów przywódczych.
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDRT.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1.	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	2.1	Wspieranie grup narażonych na dyskryminację ze względu na wiek, niepełnosprawność, pochodzenie narodowe i etniczne, orientację seksualną oraz migrantek i migrantów na rynku pracy
Działanie	6	Przeprowadzenie reprezentatywnych badań dotyczących sytuacji migrantek i migrantów na polskim rynku pracy z uwzględnieniem ich kompetencji zawodowych i stopnia znajomości języka polskiego
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Urząd ds. Cudzoziemców	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	2015	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania KPDRT.

- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji podało, że ani ono ani Urząd do Spraw Cudzoziemców nie realizowały ww. działania. MSWiA wskazało, że „z posiadanych informacji wynika, że realizacja przedmiotowego zadania była planowana przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej”. Ministerstwo dodało, że „niezależnie od powyższego należy zasygnalizować, że Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ma możliwości gromadzenia i przetwarzania danych niezbędnych do przeprowadzenia wyżej wymienionego badania, a zatem pełniłby jedynie rolę wspierającą poprzez udostępnienie posiadanych informacji statystycznych na temat legalizacji pobytu cudzoziemców (np. dotyczących liczby zezwoleń na pobyt wydanych cudzoziemcom w danym województwie)”.
- Urząd do Spraw Cudzoziemców podał, że „nie realizował ww. działania razem z pozostałymi podmiotami odpowiedzialnymi za jego realizację”, a także wskazał, że „nie posiada kompetencji ani możliwości gromadzenia i przetwarzania danych niezbędnych do przeprowadzenia wyżej wymienionego badania pozostającego, z uwagi na swój charakter dotyczący sytuacji migrantek na rynku pracy z uwzględnieniem ich kompetencji zawodowych, w domenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej”.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie podało, czy w 2015 roku przeprowadziło reprezentatywne badania opisane w ww. działania, a także nie odpowiedziało na pytania dotyczące tych badań⁶ (w tym dotyczące opracowania programu badań, podmiotu, który przeprowadził badania, liczby migrantek objętych badaniem oraz organizacji pozarządowych, z którymi współpracowano przy realizacji badania). Zamiast tego MRPiPS powiadomiło, że „we wrześniu 2015 r. zostało opracowane narzędzie do prognozowania popytu na pracę cudzoziemców”, które „umożliwia wielokrotne formułowanie i publikowanie aktualnych prognoz zapotrzebowania na pracę cudzoziemców w oparciu o dostępne dane statystyczne” oraz zwięźle opisało to narzędzie. Nie wyjaśniono jaki jest związek między ww. narzędziem a przeprowadzeniem reprezentatywnych badań dotyczących sytuacji migrantek na polskim rynku pracy.

Z zebranych informacji wynika, że ww. działanie KPDRT nie zostało zrealizowane.

⁶ Pytania dotyczyły wyłącznie części badań obejmującej migrantki.

Obszar KPDR	Równe traktowanie na rynku pracy i w systemie zabezpieczenia społecznego	
Cel główny	1.	Poprawa sytuacji w zakresie równości kobiet i mężczyzn na rynku pracy
Cel szczegółowy	2.1	Wspieranie grup narażonych na dyskryminację ze względu na wiek, niepełnosprawność, pochodzenie narodowe i etniczne, orientację seksualną oraz migrantek i migrantów na rynku pracy
Działanie	11	Upowszechnianie informacji na temat funkcjonowania na rynku pracy osób nieheteroseksualnych
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	brak	
Termin realizacji działania:	od 2014	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR realizował w 2015 roku ww. działanie KPDR poprzez wydanie i rozesłanie dwóch broszur:

- „Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną w zatrudnieniu. Informator dla pracowników i pracownic” (liczy 20 stron),
- „Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną w zatrudnieniu. Informator dla pracodawców” (liczy 18 stron).

Treść broszur została przygotowana przez pracowników Biura Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania na podstawie publikacji „Równe traktowanie w administracji publicznej Podręcznik” (red. Dorota Bregin, Małgorzata Łojkowska, Michał Pawłega, Ewa Rutkowska, Warszawa 2014) oraz „Mowa nienawiści” (red. Michał Bilewicz, Marta Marchlewska, Wiktor Soral, Mikołaj Winiewski, Warszawa 2014, Fundacja im. Stefana Batorego). Przygotowany materiał podlegał konsultacjom z członkami zespołu edukacyjno-świadomościowego do spraw osób LGBT, utworzonego przy Pełnomocniku Rządu do Spraw Równego Traktowania po spotkaniu z niektórymi polskimi organizacjami LGBTQ, które odbyło się 21 listopada 2014 roku (pierwsze spotkanie ww. zespołu odbyło się 05 maja 2015 roku).

Każda z ww. publikacji została wydana w 70 egzemplarzach i przesłana w październiku 2015 roku „do podmiotów potencjalnie zainteresowanych tj. do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Państwowej Inspekcji Pracy, Konfederacji Pracodawców Prywatnych LEWIATAN, Ogólnopolskiego Porozumienia Związków Zawodowych oraz do Komisji Krajowej NSZZ Solidarność”. Dodatkowo obie ww. publikacje można pobrać w wersji elektronicznej ze strony internetowej Pełnomocnika.

Z informacji podmiotu odpowiedzialnego za realizację ww. działania KPDR nie wynika, aby realizował je w 2016 roku.

Obszar KPDRT	Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy	
Cel główny	1	Doskonalenie prawa i jego stosowania w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy wobec kobiet oraz przemocy w rodzinie
Cel szczegółowy	1.1	Przygotowanie wniosku o ratyfikację Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz wdrożenie postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzje ramową Rady 2001/220/WSiSW
Działanie	3	Przedłożenie do ratyfikacji Konwencji Prezydentowi RP, po uprzednim wyrażeniu zgody przez Sejm RP
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Spraw Zagranicznych	
Podmiot wskazany do współpracy:	brak	
Termin realizacji działania:	2013/2014	

Działanie KPDRT zostało zrealizowane w 2015 roku.

Zdarzenia i czynności wykonane w 2015 roku:

- 06 lutego 2015 roku odbyło się III czytanie rządowego projektu ustawy *o ratyfikacji Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r.* (druk sejmowy nr 2515, VII kadencja sejm),
- 06 lutego 2015 roku sejm uchwalił ustawę *o ratyfikacji Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r.*,
- 05 marca 2015 roku senat nie wniósł poprawek do ww. ustawy,
- 14 marca 2015 roku ww. ustawę podpisał Prezydent RP,
- 23 marca 2015 roku ww. ustawa została promulgowana (Dz. U. z 2015 roku, poz. 398),
- 07 kwietnia 2015 roku ww. ustawa weszła w życie.

Wejście w życie ww. ustawy umożliwiło wykonanie ww. działania KPDRT – *Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej* została przedłożona Prezydentowi RP do ratyfikacji.

Zdarzenia i czynności wykonane po realizacji ww. działania KPDRT:

- 13 kwietnia 2015 roku Prezydent RP ratyfikował ww. konwencję,
- 30 kwietnia 2015 roku Rada Ministrów złożyła oświadczenie rządowe o mocy obowiązującej ww. konwencji (Dz. U. z 2015 roku, poz. 962) podając, że „wchodzi ona w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej dnia 1 sierpnia 2015 r.”,
- 01 sierpnia 2015 roku ww. konwencja weszła w życie.

Obszar KPDR	Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy	
Cel główny	1	Doskonalenie prawa i jego stosowania w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy wobec kobiet oraz przemocy w rodzinie
Cel szczegółowy	1.1	Przygotowanie wniosku o ratyfikację Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz wdrożenie postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzje ramową Rady 2001/220/WSiSW
Działanie	4	Koordinacja wykonywania Konwencji
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Finansów	
Termin realizacji działania:	od 2014	

Na podstawie informacji podmiotu odpowiedzialnego za realizację ww. działania KPDR oraz zebranych w inny sposób ustalono, że podczas pierwszego posiedzenia Zespołu Monitorującego KPDR, które odbyło się 02 września 2015 roku, utworzono „Grupę roboczą do spraw implementacji postanowień Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r.” w składzie: Ministerstwo Sprawiedliwości – Michał Lewoc (naczelnik – sędzia), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych – Marta Pilarska-Baran, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Iwona Matysiak (główna specjalistka, Departament Pomocy Społecznej i Integracji), Ministerstwo Edukacji Narodowej – Małgorzata Krasuska (radca ministra), Ministerstwo Zdrowia – Dagmara Korbaśńska (dyrektor Departamentu Matki i Dziecka), Ministerstwo Finansów – Jarosław Neneman (podsekretarz stanu). Pierwsze posiedzenie ww. grupy roboczej odbyło się 22 października 2015 roku. Zgodnie z protokołem posiedzenia (liczy 7 stron) „przedmiotem prac Grupy na I posiedzeniu było omówienie sposobu wdrażania postanowień Konwencji w odniesieniu do jej następujących artykułów: Art. 11. - dotyczącego sposobu gromadzenia i analizy danych statystycznych, Art. 14. – dotyczącego edukacji, Art. 15. - dotyczącego szkoleń dla osób mających zawodowy kontakt z ofiarami i sprawcami aktów przemocy objętych zakresem Konwencji”. W odniesieniu do ww. artykułów Konwencji grupa robocza przeprowadziła dyskusję oraz określiła zadania do wykonania, w tym wskazała podmioty odpowiedzialne za ich wykonanie oraz określiła terminy wykonania (większość należało zrealizować do końca listopada 2015 roku).

Z informacji podmiotu odpowiedzialnego za realizację ww. działania KPDR wynika, że powołanie ww. grupy roboczej uznaje on za realizację ww. działania KPDR. Jednocześnie Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego traktowania podał, że „w chwili obecnej trwają ustalenia na poziomie Rady Ministrów prowadzone przez Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania, dotyczące wskazania instytucji wiodącej w zakresie wykonywania postanowień Konwencji”. Pełnomocnik wyjaśnił przy tym, że uchwała nr 61/2014 Rady Ministrów z 29 kwietnia 2014 roku w sprawie przedłożenia Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r., do ratyfikacji stanowi, że wykonanie Konwencji „powierza się Ministrowi Sprawiedliwości, Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej oraz Pełnomocnikowi Rządu do spraw Równego Traktowania”.

Pełnomocnik podał ponadto, że Polska „nie wskazała również Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy, Komitetowi Stron oraz Grupie ekspertów do spraw przeciwdziałania przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (zwana „GREVIO”) instytucji koordynującej stosownie do art. 10 Konwencji”.

Podmioty wskazane do współpracy w realizacji ww. działania KPDR.

- Ministerstwo Sprawiedliwości nie odpowiedziało na pytania dotyczące współpracy w realizacji ww. działania KPDR (w tym nie wspomniało o udziale swojego przedstawiciela w pracach ww. grupy roboczej); zamiast tego MS przypomniało datę ratyfikacji Konwencji oraz to, że Polska zgłosiła dwa zastrzeżenia i złożyła dwie deklaracje ratyfikując Konwencję.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie udzieliło informacji publicznej dot. współpracy przy realizacji ww. działania.
- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej nie odpowiedziało na pytania dotyczące współpracy w realizacji ww. działania KPDR. Należy przy tym zauważyć, że w odniesieniu do pytań o realizację i współpracę

w realizacji wszystkich działań KPDRT z obszaru „Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy” MRPiPS powiadomiło, że „nie dysponuje informacjami i danymi statystycznymi za 2015 r.”. Ministerstwo wyjaśniło przy tym, że „informacje i dane przekazywane do Krajowego Programu Działań na Rzecz Równego Traktowania oparte są na sprawozdawczości wynikającej z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. (...) Rada Ministrów składa corocznie Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej, w terminie do 30 września, sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W związku z powyższym przekazanie informacji i danych statystycznych za 2015 r. będzie możliwe w chwili przekazania Sprawozdania na Radę Ministrów. Natomiast sprawozdawczość za 2016 r. Ministerstwo (...) będzie dysponowało dopiero w 2017 r.”⁷

- Ministerstwo Edukacji Narodowej nie odpowiedziało na pytania dotyczące współpracy w realizacji ww. działania KPDRT.
- Ministerstwo Zdrowia podało, że uczestniczyło w pracach ww. grupy roboczej, informując jednocześnie, że „od 13 października 2015 r. prace Grupy nie zostały wznowione” (ta informacja wydaje się błędna, albowiem z dokumentów udostępnionych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów wynika, że przedmiotowa grupa zebrała się po raz pierwszy i jedyny 22 października 2015 roku).
- Ministerstwo Finansów podało, że uczestniczyło w pracach ww. grupy roboczej podczas jej posiedzenia 22 października 2015 roku.

⁷ Nie odmawiając informacji przedstawionej przez MRPiPS waloru prawdziwości należy zauważyć, że raporty z realizacji KPDRT w 2013 i 2014 roku, przygotowane przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania i obejmujące działania z obszaru „Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy” zrealizowane przez MRPiPS, nie zostały sporządzone po 30 września. Raport dotyczący 2013 roku jest datowany na 27 czerwca 2014 roku, a dotyczący 2014 roku – na 05 czerwca 2015 roku.

Obszar KPDRT	Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy	
Cel główny	1	Doskonalenie prawa i jego stosowania w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy wobec kobiet oraz przemocy w rodzinie
Cel szczegółowy	1.1	Przygotowanie wniosku o ratyfikację Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej oraz wdrożenie postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 roku ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzje ramową Rady 2001/220/WSiSW
Działanie	5	Implementacja postanowień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady do polskiego porządku prawnego
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Sprawiedliwości	
Podmiot wskazany do współpracy:	brak	
Termin realizacji działania:	2015	

Implementacja dyrektywy nastąpiła ustawą z 28 listopada 2014 roku o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 roku, poz. 21), która weszła w życie 3 miesiące po ogłoszeniu, tj. 07 stycznia 2015 roku.

Obszar KPDR	Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy	
Cel główny	1	Doskonalenie prawa i jego stosowania w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy wobec kobiet oraz przemocy w rodzinie
Cel szczegółowy	1.2	Przeciwdziałanie przemocy seksualnej
Działanie	4	Przeprowadzenie szkoleń skierowanych do służb medycznych, policji i prokuratury z zakresu stosowania procedury postępowania służb medycznych, policji i prokuratury wobec osób doświadczających przemocy seksualnej
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Zdrowia	
Podmiot wskazany do współpracy:	Ministerstwo Sprawiedliwości, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	2015	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania KPDR.

- Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że w 2015 roku realizacja ww. działania nastąpiła poprzez organizację i przeprowadzenie – na zlecenie Biura Pełnomocnika – cyklu sesji szkoleniowych skierowanych „do wyższego szczebla pracowników policji, prokuratorów, pracowników sądów oraz pracowników socjalnych na szczeblu regionalnym”. Tematyka szkolenia obejmowała prawa ofiar przemocy seksualnej, a także m.in. „ostatnich zmian w prawie karnym oraz właściwych metod pracy z ofiarami przemocy, w tym w szczególności z ofiarami przemocy seksualnej”. Według informacji Pełnomocnika, szkolenia „w formie dedykowanych warsztatów” były „wyspecjalizowane i zamknięte” i zostały przeprowadzone przez „przedstawicieli instytucji na co dzień pracujących z ofiarami przemocy seksualnej”, tj. „instruktorów i wykwalifikowanych trenerów specjalizujących się w prawie i psychologii”. Celem szkoleń było m.in. „zwiększanie wiedzy i kompetencji interpersonalnych przedstawicieli instytucji i służb, którzy w ramach swoich obowiązków służbowych mają kontakt z osobami, które doznały przemocy seksualnej”. Szkolenia były podzielone na dwie części: prawną i psychologiczną „podczas których uczestnikom udzielano szczegółowych informacji na temat praw ofiar przemocy seksualnej oraz najlepszych sposobów na ich wspieranie. Informowano również, co można lub trzeba zrobić, aby postępowania przebiegły dla ofiar przemocy bezproblemowo oraz były możliwie najskuteczniejsze”. W szkoleniach wzięło łącznie udział 191 osób, z czego „28,11% stanowili pracownicy Jednostek Pomocy Społecznej, 24,86% pracownicy Policji, 23,24% pracownicy Prokuratury oraz 16,22% pracownicy Sądów”. Według informacji Pełnomocnika, szkolenia odbyły się:
 - we Wrocławiu (17-18 września) dla 16 osób,
 - w Rzeszowie (22-23 września) dla 15 osób,
 - w Gdańsku (28-29 września) dla 16 osób,
 - w Warszawie (30 września i 01 października) dla 16 osób,
 - w Lublinie (05-06 października) dla 16 osób,
 - w Poznaniu (01-02 października) dla 16 osób,
 - w Krakowie (06-07 października) dla 16 osób,
 - w Białymstoku (07-08 października) dla 16 osób,
 - w Katowicach (12-13 października) dla 16 osób,
 - w Łodzi (19-20 października) dla 17 osób,
 - w Warszawie (21-22 października) dla 17 osób,
 - w Szczecinie (29-30 października) dla 14 osób.
- Pełnomocnik podał, że przy opracowaniu programu ww. szkoleń ani przy ich przeprowadzeniu nie współpracowano z organizacjami pozarządowymi.
- Z informacji Pełnomocnika nie wynika, czy realizował ww. działanie KPDR wspólnie z pozostałymi podmiotami odpowiedzialnymi za jego realizację, ani czy współpracował w jego realizacji z Ministerstwem Sprawiedliwości.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie udzieliło informacji publicznej dot. realizacji ww. działania.
 - W informacji odnoszącej się do realizacji ww. działania KPDR oraz działania „Kontynuacja szkoleń przedstawicieli służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy, w tym przemocy w rodzinie, z uwzględnieniem perspektywy płci” Ministerstwo Zdrowia podało, że ww. działanie KPDR realizuje – na jego zlecenie – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2015 roku PARPA przeprowadziła dziewięć szkoleń dla różnych grup zawodowych, a także XIX ogólnopolską konferencję przeciw przemocy w rodzinie, w której wzięło udział 140 osób; wg informacji MZ było to działanie „służące podnoszeniu kompetencji służb pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, nie podano natomiast, czy

wśród osób uczestniczących w konferencji były osoby z ww. służb. Spośród dziewięciu szkoleń przeprowadzonych przez PARPA, o których powiadomiło MZ, tylko dwa bez wątplenia przeznaczone były dla osób ze służb wymienionych w ww. działaniu KPDRT; w odniesieniu do pozostałych szkoleń z informacji MZ wynika, że nie były one skierowane do służb medycznych, policji ani prokuratury, względnie informacja MZ nie pozwala ustalić, do kogo były skierowane. Dwa wspomniane szkolenia przeprowadzono dla łącznie 157 „przedstawicieli ochrony zdrowia” we współpracy z Mazowieckim Urzędem Wojewódzkim – „dotyczyły one podejmowania interwencji w oparciu o procedurę Niebieskiej Karty w sytuacji podejrzenia przemocy w rodzinie oraz diagnostyki zespołu dziecka krzywdzonego i interwencji w przypadku podejrzenia przemocy wobec dziecka. Z informacji MZ nie wynika, czy ww. dwa szkolenia dotyczyły stosowania procedury postępowania służb medycznych, policji i prokuratury wobec osób doświadczających przemocy seksualnej albo obejmowały tę problematykę.

Podmioty wskazane do współpracy w realizacji ww. działania KPDRT.

- Informacja Ministerstwa Sprawiedliwości nie zawierała odpowiedzi na pytania dotyczące współpracy przy realizacji ww. działania KPDRT.
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDRT.

Obszar KPDRT	Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy	
Cel główny	2	Podniesienie jakości działań w obszarze prewencji, reagowania i ewaluacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy, w tym przemocy w rodzinie
Cel szczegółowy	2.1	Usprawnienie funkcjonowania zespołów interdyscyplinarnych powołanych na mocy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.)
Działanie	3	Szkolenia członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych w zakresie zjawiska przemocy z uwzględnieniem perspektywy płci
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej z udziałem Marszałków Województw, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2014	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania KPDRT.

- Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. W odniesieniu do pytań o realizację i współpracę w realizacji działań KPDRT z obszaru „Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy” – w tym ww. działania KPDRT – MRPiPS powiadomiło, że „nie dysponuje informacjami i danymi statystycznymi za 2015 r.”. Ministerstwo wyjaśniło przy tym, że „informacje i dane przekazywane do Krajowego Programu Działań na Rzecz Równego Traktowania oparte są na sprawozdawczości wynikającej z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. (...) Rada Ministrów składa corocznie Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej, w terminie do 30 września, sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W związku z powyższym przekazanie informacji i danych statystycznych za 2015 r. będzie możliwe w chwili przekazania Sprawozdania na Radę Ministrów. Natomiast sprawozdawczość za 2016 r. Ministerstwo (...) będzie dysponowało dopiero w 2017 r.”
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego podał – w odpowiedzi na pytania dotyczące realizacji ww. działania KPDRT – że „w okresie wrzesień – grudzień 2015 r. w Lublinie” przeprowadził dwa szkolenia „skierowane do przedstawicieli instytucji, które zajmują się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym również do członków zespołów interdyscyplinarnych bądź członków grup roboczych (...) z terenu województwa”. Szkolenie „Metodyka pracy ze sprawcami przemocy w rodzinie” objęło 60 osób, natomiast szkolenie „Praca z dzieckiem krzywdzonym” objęło 30 osób. UMWL wskazał, że tematyka obu szkoleń „dotyczyła m.in. specyfiki przemocy stosowanej przez mężczyzn i kobiety” oraz bliżej scharakteryzował oba ww. szkolenia. Oba szkolenia „przeprowadzili specjaliści wskazani przez firmy wyłonione w przetargu” zorganizowanym przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Z informacji udzielonej przez UMWL nie wynika, czy ww. szkolenia przeprowadzono w zakresie zjawiska przemocy z uwzględnieniem perspektywy płci. UMWL nie podał także, czy przy realizacji ww. szkoleń współpracował z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za realizację ww. działania.
- Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego podał – „odnosząc się do pytań dotyczących obszaru »Przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenia ochrony osób doświadczających przemocy« – że „Samorząd Województwa Mazowieckiego realizuje to zadanie za pośrednictwem (...) Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej (MCPS)”. Jak podał Urząd, „w latach 2015-2016 MCPS podejmowało działania wpisujące się” w KPDRT w ramach „Wojewódzkiego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, „Wojewódzkiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych” oraz „Rocznego programu współpracy Samorządu Województwa Mazowieckiego z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na 2015 rok”. Ww. programy przewidywały m.in. szkolenia dla członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych, które wymieniono i zwięźle scharakteryzowano w informacji od UMWM. Z informacji tej nie wynika, czy przedmiotowe szkolenia przeprowadzono w zakresie zjawiska przemocy z uwzględnieniem perspektywy płci. UMWM nie podał także, czy przy realizacji ww. szkoleń współpracował z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za realizację ww. działania.

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego podał, że „przez Wydział Zdrowia i Promocji Województwa, w 2015 roku realizowane było szkolenie z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie dla funkcjonariuszy policji z terenu województwa dolnośląskiego (koordynatorzy wojewódzcy NK), gdzie część uczestników z racji swojej pracy jest członkami zespołów interdyscyplinarnych. Jednakże w zakresie programowym ww. szkolenia

nie było ujęte wprost pojęcie »perspektywy płci«. Ale zadania samorządu województwa z obszaru przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane są przez Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej”.

Z obszernej informacji udostępnionej przez Dolnośląski Ośrodek Polityki Społecznej wynika, że w 2015 roku przeprowadził łącznie pięć (5) szkoleń skierowanych „do pracowników systemu pomocy i integracji społecznej z terenu województwa dolnośląskiego, których obowiązki zawodowe wiązały się z podejmowaniem aktywności zawodowej w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a ich problematyka odpowiadała potrzebom wyrażanym w tym zakresie. Wśród uczestników szkoleń znaczny odsetek stanowiły osoby należące do Zespołów Interdyscyplinarnych ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz członkowie Grup Roboczych, jednakże przynależność do ZI lub GR nie była warunkiem koniecznym do uczestnictwa w szkoleniu”. Wszystkie szkolenia przeprowadziły podmioty wyłonione w przetargach nieograniczonych, do których materiały przygotował DOPS. Odnosząc się do tego, czy szkolenia przeprowadzono w zakresie zjawiska przemocy z uwzględnieniem perspektywy płci, DOPS wyjaśnił, że „szkolenia nie dotyczyły tylko i wyłącznie problematyki perspektywy płci w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, natomiast w sposób pośredni perspektywa ta uwzględniana była w treściach programowych szkoleń, np. w odniesieniu do rodzajów przemocy, skali przemocy, indywidualizacji pomocy kierowanej do osób doświadczających przemocy w rodzinie – kobiet, mężczyzn i dzieci, działań interwencyjno-terapeutycznych podejmowanych wobec kobiet, które doświadczyły przemocy fizycznej, psychicznej i seksualnej, czy też treści szkolenia na temat oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc wg Modelu Duluth, który to model ujmuje zjawisko przemocy z uwzględnieniem perspektywy płci”. DOPS nie podał, czy przy realizacji ww. szkoleń współpracował z innymi podmiotami odpowiedzialnymi za realizację ww. działania.

- Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podała, że „od kilku lat” organizuje bezpłatne szkolenia „dla osób pracujących w ww. zespołach i grupach działających w gminach wiejskich i wiejsko-miejskich”. Program szkoleń (nie podano, czy uwzględnia on perspektywę płci) przygotowują „certyfikowani specjaliści w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie” pracujący w PARPA, zaś „do prowadzenia zajęć zapraszani są specjaliści w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym przedstawiciele wiodących w tym zakresie organizacji pozarządowych” (PARPA nie podała w tym kontekście nazw jakichkolwiek organizacji). W 2015 roku odbyło się jedno szkolenie jw. – wzięły w nim udział 52 osoby; także w 2016 roku odbyło się jedno szkolenie jw. – wzięły w nim udział 49 osób.

Podmioty wskazane do współpracy w realizacji ww. działania KPDRT.

- Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania nie podał, czy w 2015 i 2016 roku współpracował z ww. podmiotami odpowiedzialnymi za realizację ww. działania KPDRT. Zamiast tego Pełnomocnik pokrótce opisał szkolenia, które przeprowadzono na jego zlecenie, o których mowa w odniesieniu do realizacji w 2015 roku działania KPDRT „Szkolenia dla przedstawicieli instytucji publicznych z zakresu problematyki równego traktowania”.
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDRT.

Obszar KPDRT	Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy	
Cel główny	2	Podniesienie jakości działań w obszarze prewencji, reagowania i ewaluacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy, w tym przemocy w rodzinie
Cel szczegółowy	2.2	Uwzględnianie perspektywy płci w programach szkoleniowych przeznaczonych dla służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy, w tym przemocy w rodzinie
Działanie	1	Kontynuacja szkoleń przedstawicieli służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy, w tym przemocy w rodzinie, z uwzględnieniem perspektywy płci
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Sprawiedliwości, organizacje pozarządowe, PARPA, Policja	
Termin realizacji działania:	od 2013	

W odniesieniu do pytań o realizację i współpracę w realizacji działań KPDRT z obszaru „Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy” – w tym ww. działania KPDRT – podmiot odpowiedzialny za jego realizację powiadomił, że „nie dysponuje informacjami i danymi statystycznymi za 2015 r.”. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wyjaśniło przy tym, że „informacje i dane przekazywane do Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania oparte są na sprawozdawczości wynikającej z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. (...) Rada Ministrów składa corocznie Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej, w terminie do 30 września, sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W związku z powyższym przekazanie informacji i danych statystycznych za 2015 r. będzie możliwe w chwili przekazania Sprawozdania na Radę Ministrów. Natomiast sprawozdawczość za 2016 r. Ministerstwo (...) będzie dysponowało dopiero w 2017 r.”

Podmioty wskazane do współpracy w realizacji ww. działania KPDRT.

- Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania nie podał, czy w 2015 i 2016 roku współpracował z ww. podmiotami odpowiedzialnymi za realizację ww. działania KPDRT. Zamiast tego Pełnomocnik pokrótce opisał szkolenia, które przeprowadzono na jego zlecenie, o których mowa w odniesieniu do realizacji w 2015 roku działania KPDRT „Szkolenia dla przedstawicieli instytucji publicznych z zakresu problematyki równego traktowania”. W odniesieniu do 2016 roku Pełnomocnik podał, że nie współpracował z ww. podmiotami odpowiedzialnymi za realizację ww. działania KPDRT.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie udzieliło informacji publicznej dot. współpracy przy realizacji ww. działania.
- W informacji odnoszącej się do realizacji ww. działania KPDRT oraz działania „Przeprowadzenie szkoleń skierowanych do służb medycznych, policji i prokuratury z zakresu stosowania procedury postępowania służb medycznych, policji i prokuratury wobec osób doświadczających przemocy seksualnej” Ministerstwo Zdrowia wymieniło dziewięć szkoleń, które w 2015 roku na jego zlecenie przeprowadziła Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Z krótkich opisów każdego ze szkoleń nie wynika, aby którekolwiek z nich uwzględniało perspektywę płci – choć wszystkie dotyczyły problemu przemocy w rodzinie, w tym przemocy wobec dzieci.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej powiadomiło, że w 2015 roku współpracowało w realizacji ww. działania KPDRT – „przedstawiciel MEN, główny specjalista, uczestniczył w pracach Zespołu Monitorującego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”; MEN nie wyjaśniło, czy ani jaki jest związek między udziałem w pracach ww. zespołu a współpracą z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej przy kontynuacji szkoleń przedstawicieli służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy, w tym przemocy w rodzinie, z uwzględnieniem perspektywy płci. Niezależnie od powyższego MEN podało, że 10-12 maja 2015 roku Ośrodek Rozwoju Edukacji (Wydział Wychowania i Profilaktyki) przeprowadził szkolenie dla specjalistów z ośrodków doskonalenia nauczycieli oraz specjalistów z poradni psychologiczno-pedagogicznych „Przeciwdziałanie przemocy domowej wobec dziecka oraz wdrożenie procedury »Niebieskie Karty« w oświacie”; analogiczne szkolenie ORE przeprowadził 01-03 marca 2016 roku. Nie ustalono, aby ww. szkolenia odbyły się w ramach realizacji albo współpracy przy realizacji ww. działania KPDRT.

- Ministerstwo Sprawiedliwości podało, że w 2015 roku „w ramach projektu »Wzmocnienie działań na rzecz ofiar przemocy w rodzinie«” zorganizowało szkolenie dla 45 osób; szkolenie dotyczyło przede wszystkim „mechanizmów działania sprawców oraz form oddziaływania na sprawców przemocy w rodzinie”. Ww. projekt był jednym z trzech „projektów predefiniowanych” zrealizowanych w ramach programu „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć”, którego operatorem było Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, finansowanego z Funduszy Norweskich. MS nie podało szczegółów ww. szkolenia, w tym nie podało, z jakich służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy rekrutowały się osoby przeszkolone.
- Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wskazała, że „organizowanie szkoleń przedstawicieli służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, z uwzględnieniem płci, jest jednym z zadań realizowanych przez PARPA od wielu lat”. Szkolenia są organizowane dla różnych grup zawodowych w tym m.in. „przedstawicieli ochrony zdrowia, sędziów wydziałów rodzinnych i karnych, pedagogów szkolnych, osób udzielających porad w Punktach Informacyjno-Konsultacyjnych, członków gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, a także zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych (patrz działanie „Szkolenia członków zespołów interdyscyplinarnych i grup roboczych w zakresie zjawiska przemocy z uwzględnieniem perspektywy płci”). W 2015 roku PARPA przeprowadziła 14 szkoleń jw. dla łącznie 850 osób; w 2016 roku przeprowadzono 2 szkolenia jw. dla łącznie 94 osób.
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDR.

Obszar KPDRT	Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy	
Cel główny	2	Podniesienie jakości działań w obszarze prewencji, reagowania i ewaluacji zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy, w tym przemocy w rodzinie
Cel szczegółowy	2.3	Przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu przedstawicieli służb zajmujących się zwalczaniem przemocy, w tym przemocy w rodzinie
Działanie	1	Szkolenia mające na celu wzmocnienie psychologiczne osób pracujących bezpośrednio z osobami dotkniętymi przemocą, w tym przemocą w rodzinie, uwzględniające pracę ze stresem
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania KPDRT.

- W odniesieniu do pytań o realizację i współpracę w realizacji działań KPDRT z obszaru „Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy” – w tym ww. działania KPDRT – Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej powiadomiło, że „nie dysponuje informacjami i danymi statystycznymi za 2015 r.”. MRPiPS wyjaśniło przy tym, że „informacje i dane przekazywane do Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania oparte są na sprawozdawczości wynikającej z Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020. Zgodnie z art. 11 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. (...) Rada Ministrów składa corocznie Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej, w terminie do 30 września, sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W związku z powyższym przekazanie informacji i danych statystycznych za 2015 r. będzie możliwe w chwili przekazania Sprawozdania na Radę Ministrów. Natomiast sprawozdawczość za 2016 r. Ministerstwo (...) będzie dysponowało dopiero w 2017 r.”
- Informacja Ministerstwa Sprawiedliwości nie zawierała odpowiedzi na pytania dotyczące realizacji ww. działania KPDRT.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie udzieliło informacji publicznej dot. realizacji ww. działania.

Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDRT.

Obszar KPDRD	Przeciwdziałanie przemocy, w tym przemocy w rodzinie, i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemoc	
Cel główny	3	Przeciwdziałanie przemocy fizycznej i psychicznej oraz mowie nienawiści wobec osób z grup narażonych na dyskryminację
Cel szczegółowy	3.3	Podniesienie poziomu wiedzy na temat zjawiska przemocy wobec osób LGBT
Działanie	1	Prowadzenie monitoringu przestępstw z nienawiści popełnianych z powodu orientacji seksualnej lub tożsamości płciowej oraz analiza uzyskanych informacji w celu opracowania charakterystyki zjawiska
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	
Podmiot wskazany do współpracy:	brak	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRD realizował je w 2015 i realizuje je w 2016 roku w ramach prowadzonego przez siebie monitoringu wszelkich przestępstw z nienawiści, prowadzonego przez Zespół do Spraw Ochrony Praw Człowieka. W ramach ww. działania zbierano informacje o:

- charakterze zdarzenia, w tym motywacji będącej jego podłożem oraz rodzaju czynu (mowa nienawiści, przemoc),
- kwalifikacji prawnej czynu,
- działaniach Policji (sposobie badania motywacji sprawcy, źródle informacji o zdarzeniu, fakcie zgłoszenia zdarzenia przez osobę pokrzywdzoną, prowadzonych działaniach prewencyjnych),
- charakterystyce sprawców i osób pokrzywdzonych (w tym ich liczbie, wieku, płci, wykształceniu, wielkości miejscowości będącej miejscem zamieszkania oraz karalności),
- miejscu popełnienia przestępstwa (województwo, wielkość miejscowości, kategoria miejsca przestępstwa),
- decyzji procesowej organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze (w tym o przyczynach jego umorzenia),
- decyzji sądu (uniewinnieniu, orzeczonych karach i środkach karnych, zastosowaniu warunkowego zawieszenia wykonania kary).

Jak wynika z informacji ww. podmiotu, w celu „bardziej kompleksowego zbierania danych” podjęto współpracę z Biurem Kryminalnym Komendy Głównej Policji w zakresie wdrożenia nowego systemu zbierania informacji. W pierwszym kwartale 2015 roku „wprowadzono do stosowania narzędzie ewidencjonowania zdarzeń, zbierające szczegółowe informacje o ich charakterze oraz działaniach Policji”. Zbieranie danych następuje we wszystkich garnizonach Policji przez powołanych tam koordynatorów ds. monitorowania przestępstw z nienawiści, skąd dane trafiają do koordynatora krajowego w KGP, a po opracowaniu – do ww. Zespołu w MSWiA. Jak ponadto wskazał ww. podmiot, „pod koniec 2015 roku w systemach elektronicznych Policji wprowadzono funkcjonalność umożliwiającą oznaczanie spraw jako przestępstw z nienawiści przez policjantów prowadzących postępowanie”.

Jak podało MSWiA, dzięki ww. „narzędziu ewidencjonowania zdarzeń”:

- w 2015 roku objęto monitoringiem łącznie 962 zdarzenia, które mogły mieć charakter przestępstw z nienawiści (487 z nich stanowiło mowę nienawiści w internecie), w tym 546 zdarzeń w drugiej połowie 2015 roku; sześć (6) zdarzeń monitorowanych w 2015 roku było motywowanych orientacją seksualną,
- w pierwszych czterech miesiącach 2016 roku monitoringiem objęto łącznie 244 zdarzenia, które mogły mieć charakter przestępstw z nienawiści; trzy (3) były motywowane orientacją seksualną, jedno (1) – tożsamością płciową.

Niewielka liczba monitorowanych przypadków przestępstw z nienawiści motywowanych orientacją seksualną i tożsamością płciową spowodowała, że przeprowadzenie analizy, o której mowa w ww. działaniu KPDRD, nie było możliwe.

Ponadto ustalono, że 23 października 2015 roku podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRD zorganizował spotkanie zespołu roboczego ds. przeciwdziałania przestępstwom z nienawiści. Z protokołu ww. spotkania wynika, że były na nim reprezentowane organizacje pozarządowe (Fundacja Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, Polska Unia Buddyjska, Stowarzyszenie Mała Rosja, Stowarzyszenie Współpracy Polska-Wschód, Stowarzyszenie Lambda Warszawa, Polskie Forum Migracyjne, Stowarzyszenie Młodych Dziennikarzy POLIS, Stowarzyszenie Projekt-Polska, Stowarzyszenie „Kampania Przeciw Homofobii”, Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, Fundacja Centrum Iqraa, Stowarzyszenie Homo Faber, Stowarzyszenie NOMADA, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Związek Ukraińców w Polsce, Fundacja Trans-Fuzja, Polskie Towarzystwo Praw Antydyskryminacyjnego, Fundacja

Afryka Connect, Stowarzyszenie Nigdy Więcej oraz Towarzystwo Interwencji Kryzysowej), Komenda Główna Policji, Komenda Stołeczna Policji, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz Polska Rada Ekumeniczna. W ramach zespołu wyodrębniono dwie podgrupy: pierwsza ma prowadzić „prace nad koncepcją wzoru zawiadomienia o przestępstwie z nienawiści”, druga – „prace nad poradnikiem dla moderatorów stron internetowych, pomocnego przy rozstrzygnięciu, czy dany wpis powinien zostać zgłoszony organom ścigania”.

Z bieżącej informacji MSWiA wynika, że „ministerstwo pragnie kontynuować tę inicjatywę, która służyć ma m.in. ułatwieniu komunikacji pomiędzy ministerstwem a grupami mniejszościowymi oraz pozwolić na szybsze działania i skuteczniejsze rozwiązywanie różnego rodzaju problemów związanych ze zdarzeniami motywowanymi nienawiścią”; ww. podgrupy mają rozpocząć prace w 2016 roku.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie w systemie edukacji	
Cel główny	1	Eliminowanie przejawów nierówności i dyskryminacji występujących w procesie edukacji
Cel szczegółowy	1.2	Propagowanie i upowszechnianie treści dotyczących równego traktowania w programach szkolnych, materiałach edukacyjnych i dydaktycznych
Działanie	1	Konsultacje eksperckie na temat zakresu i sposobu umieszczenia w podstawie programowej oraz programach szkolnych treści nauczania z zakresu równego traktowania i niedyskryminacji
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Edukacji Narodowej	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe, Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Termin realizacji działania:	2015	

Ww. działanie KPDRT nie zostało zrealizowane, co potwierdził zarówno podmiot odpowiedzialny za jego realizację jak również informacja uzyskana za pośrednictwem Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej, zgodnie z którą „podstawy programowe nie były konsultowane, bo nie było planów, by je zmieniać”.

Niezależnie od powyższego podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT podał, że „prowadzona obecnie debata oświatowa nad kształtem systemu oświaty i ewentualnymi zmianami w podstawie programowej umożliwi ekspertom zabranie głosu w dyskusji na ten temat – także na spotkaniach z przedstawicielami MEN zarówno w terenie kraju, jak w w siedzibie Ministerstwa”. Podano przy tym, że „harmonogram i tematyka najbliższych spotkań jest dostępna na portalu: www.debataoswiatowa.men.gov.pl” (pod wskazanym adresem – w tym na ogólnodostępnych podstronach przedmiotowego portalu – nie ma harmonogramu ani tematyki „najbliższych spotkań”).

Obszar KPDRT	Równe traktowanie w systemie edukacji	
Cel główny	1	Eliminowanie przejawów nierówności i dyskryminacji występujących w procesie edukacji
Cel szczegółowy	1.2	Propagowanie i upowszechnianie treści dotyczących równego traktowania w programach szkolnych, materiałach edukacyjnych i dydaktycznych
Działanie	3	Prowadzenie szkoleń z zakresu edukacji antydyskryminacyjnej dla rzeczoznawców oraz nauczycieli w celu eliminowania błędów oraz wprowadzania do podręczników, materiałów edukacyjnych i dydaktycznych treści uwzględniających problematykę równego traktowania
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Edukacji Narodowej Ośrodek Rozwoju Edukacji	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania.

- Ministerstwo Edukacji Narodowej podało, że „w latach 2015-2016 działanie nie było realizowane”.
- Ośrodek Rozwoju Edukacji. ORE podał, że w 2015 ani w 2016 roku „nie miał w planie i nie prowadził działań w tym zakresie”.

Obszar KPDR	Równe traktowanie w systemie edukacji	
Cel główny	1	Eliminowanie przejawów nierówności i dyskryminacji występujących w procesie edukacji
Cel szczegółowy	1.2	Propagowanie i upowszechnianie treści dotyczących równego traktowania w programach szkolnych, materiałach edukacyjnych i dydaktycznych
Działanie	4	Opracowanie programów doskonalenia nauczycieli oraz materiałów metodycznych dla nauczycieli i specjalistów wykonujących zadania z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w tym pedagogów, psychologów, logopedów, doradców zawodowych) uwrażliwiających na problematykę równego traktowania, różnorodność oraz niedyskryminację i promowanie tej problematyki w programach kształcenia nauczycieli
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Edukacji Narodowej	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR stwierdził, że ww. działanie było realizowane w 2015 roku. Wyjaśniono, że nastąpiło to w związku z rozporządzeniem MEN z 06 sierpnia 2015 roku w sprawie wymagań wobec szkół i placówek, zgodnie z którym „jednym z wymagań wobec przedszkoli, szkół i placówek jest realizacja działań antydyskryminacyjnych obejmujących całą społeczność przedszkola, szkoły lub placówki”⁸. MEN wyjaśniło, że „do pomocy w wypełnieniu tego wymagania (...) są zobowiązane placówki doskonalenia nauczycieli prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego”, a „podobne działania mają obowiązek organizować i prowadzić również poradnie psychologiczno-pedagogiczne i biblioteki pedagogiczne”. MEN podało jednocześnie, że „sposób realizacji ww. wymagań (w tym udział w nich organizacji pozarządowych) należy do decyzji osób odpowiedzialnych za organizowanie i prowadzenie doskonalenia zawodowego nauczycieli”.

Mimo pytań w tym zakresie, MEN nie podało jakichkolwiek przykładów programów doskonalenia ani materiałów dydaktycznych, które zostały opracowane w 2015 albo 2016 roku, ani nie udostępniło danych nt. tych programów i materiałów. MEN pozostawiło też bez odpowiedzi pytanie dotyczące współpracy z organizacjami pozarządowymi przy realizacji ww. działania KPDR.

Podmioty wskazane do współpracy przy realizacji ww. działania KPDR.

- Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że:
 - w 2015 roku współpracował w realizacji ww. działania KPDR z MEN poprzez:
 - podjętą „inicjatywę włączenia problematyki równego traktowania, różnorodności oraz niedyskryminacji do działań edukacyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej, a kierowanych do osób odpowiedzialnych za realizację polityki edukacyjnej”,
 - udział w spotkaniu z wojewódzkimi kuratorami oświaty (daty nie podano) w MEN, podczas którego „przedstawił informacje dotyczące polityki równościowej rządu, a także zachęcił wojewódzkich kuratorów oświaty zgromadzonych na spotkaniu do uwzględniania we wszystkich działaniach zasady równości kobiet i mężczyzn”,
 - pozostawianie „w kontakcie roboczym z Ośrodkiem Rozwoju Edukacji, który przygotowuje szkolenia dla nauczycieli”,

⁸ Przedmiotowe rozporządzenie określa wymagania wobec: przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, szkół artystycznych, placówek kształcenia ustawicznego, placówek kształcenia praktycznego, ośrodków dokształcania i doskonalenia zawodowego, placówek oświatowo-wychowawczych, placówek artystycznych, placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych, specjalnych ośrodków wychowawczych, placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania, szkół specjalnych przysposabiających do pracy dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych i ośrodków umożliwiających dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację odpowiednio obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, szkół w zakładach karnych i aresztach śledczych. Jedynie wymagania określone wobec szkół w zakładach karnych i aresztach śledczych nie przewidują prowadzenia działań antydyskryminacyjnych.

- udział swojego przedstawiciela „w zespole ekspertów w realizowanym przez Ośrodek Rozwoju Edukacji projekcie »Różnorodność jest (w)śród nas. Edukacja międzykulturowa i antydyskryminacyjna«”,
- w 2016 roku nie współpracował w realizacji ww. działania KPDRT.
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDRT.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie w systemie ochrony zdrowia	
Cel główny	5	Podniesienie standardów opieki medycznej skierowanej do kobiet, uwzględniających różnorodność kulturową
Cel szczegółowy	5.1	Poprawa dostępu kobiet do adekwatnej kulturowo opieki ginekologicznej
Działanie	2	Doskonalenie modelu świadczenia opieki ginekologicznej uwzględniającej kulturową różnorodność kobiet
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Zdrowia, Urząd do Spraw Cudzoziemców	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2014	

Ministerstwo Zdrowia podało, że nie wpływają do niego „skargi od cudzoziemców związane z brakiem poszanowania praw kobiet do opieki ginekologicznej ze względu na różnorodność kulturową wobec powyższego nie były podejmowane działania z Urzędem do Spraw Cudzoziemców”.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie w systemie ochrony zdrowia	
Cel główny	6	Podniesienie standardów nauczania lekarzy oraz pielęgniarek i położnych w kwestii dotyczącej LGBT
Cel szczegółowy	6.1	Wzrost stanu wiedzy na temat osób LGBT wśród osób pracujących w systemie ochrony zdrowia
Działanie	1	Upowszechnianie uwzględniania w toku kształcenia medycznego aktualnej wiedzy medycznej i psychologicznej na temat orientacji seksualnych, tożsamości płciowych, funkcjonowania społecznego, a także specyficznych barier i potrzeb osób LGBT
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	2015	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania podał, że „nie podejmował działań określonych powyżej”.

Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDRT.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie w systemie ochrony zdrowia	
Cel główny	6	Podniesienie standardów nauczania lekarzy oraz pielęgniarek i położnych w kwestii dotyczącej LGBT
Cel szczegółowy	6.1	Wzrost stanu wiedzy na temat osób LGBT wśród osób pracujących w systemie ochrony zdrowia
Działanie	2	Podniesienie standardów nauczania położnych i pielęgniarek w trakcie kształcenia przeddyplomowego
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Zdrowia	
Podmiot wskazany do współpracy:	brak	
Termin realizacji działania:	2015	

W udzielonej informacji podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT najwięcej miejsca poświęcił zagadnieniu podnoszenia stanu wiedzy nt. osób LGBT wśród lekarzy, wskazując, że „zagadnienia te choć nie są wprost ujęte w programach kształcenia przed- i podyplomowego lekarzy, jednak programy te uwzględniają treści dotyczące indywidualnego podejścia do pacjenta oraz prawidłowej komunikacji z pacjentem”. Po przedstawieniu „zakresu wiedzy absolwenta kierunku lekarskiego” oraz „zakresu umiejętności absolwenta kierunku lekarskiego” Ministerstwo Zdrowia wspomniało o korespondencji z Przewodniczącym Konferencji Rektorów Akademickich Uczelni Medycznych dotyczącej włączenia w treści nauczania na studiach medycznych tematyki dotyczącej orientacji seksualnych oraz tożsamości płciowej, zainicjowanej korespondencją z Kampanią Przeciw Homofobii, a także wspomniało o kompetencjach społecznych, które muszą nabyć lekarze wszystkich specjalizacji⁹. MZ udzieliło także informacji o tym, że „w nowo opracowanych programach kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych (...) zatwierdzonych przez Ministra Zdrowia zamieszczono zapis efektu kształcenia w zakresie kompetencji społecznych w następującym brzmieniu: pielęgniarka/położna »szanuje godność i autonomię pacjenta bez względu na jego wiek, płeć, niepełnosprawność, orientację seksualną oraz pochodzenie narodowe i etniczne«”.

Ministerstwo Zdrowia nie udzieliło natomiast informacji o podniesieniu standardów nauczania położnych i pielęgniarek w trakcie kształcenia przeddyplomowego, a zatem nie udzieliło informacji o realizacji ww. działania KPDRT, wobec czego należy uznać, że działanie to nie zostało zrealizowane w 2015 roku.

⁹ Fragment pisma Ministerstwa Zdrowia dotyczący kształcenia lekarzy zajmuje trzy (3) strony i – choć zawiera szereg ważnych informacji – nie ma najmniejszego związku z realizacją ww. działania KPDRT, odnoszącego się do kształcenia przeddyplomowego położnych i pielęgniarek. Fragment ten nie jest odpowiedzią na jakiegokolwiek pytanie zadane ministerstwu w ramach monitoringu.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie w dostępie do dóbr i usług	
Cel główny	6	Zwiększenie udziału kobiet w procesie podejmowania decyzji
Cel szczegółowy	6.1	Zwiększenie liczby kobiet w Parlamencie i we władzach samorządowych
Działanie	1	Działania na rzecz wzmocnienia potencjału politycznego kobiet (edukacja, programy mentorskie, networking)
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Podmiot wskazany do współpracy:	jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRT podał, że w 2015 roku nie prowadził działań edukacyjnych ani programów mentorskich wpisujących się w ww. działanie. Aktywność Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania w zakresie ww. działania KPDRT w 2015 roku ograniczyła się do networkingu. Pełnomocnik wskazał, że „budowa nieformalnej sieci instytucji i osób współpracujących była elementem wszystkich prowadzonych działań”. Pełnomocnik – w odniesieniu do realizacji ww. działania KPDRT w 2015 roku – wskazał trzy takie działania:

- „apel do szefów oraz członków zarządów partii politycznych o podjęcie działań zmierzających do zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesie wyborczym” wystosowany „w związku z wyborami parlamentarnymi”, w którym „zwrócił szczególną uwagę na konieczność podejmowania przez partie polityczne intensywnych działań mających na celu stworzenie kobietom równych szans na udział we władzach wszystkich szczebli” (daty wystosowania apelu nie podano); nie wskazano przy tym, w jaki sposób wystosowanie przedmiotowego apelu służy „budowie nieformalnej sieci instytucji i osób współpracujących”,
- „działania, których celem było wzmocnienie potencjału kobiet romskich”, przy czym podano jeden przykład takich działań: konferencję „Romni 2015. Debata o sytuacji kobiet romskich w Polsce”, zorganizowaną w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (12 czerwca), w której wzięło udział około „130 osób z całego kraju, w tym Romni ze wszystkich grup romskich mieszkających w Polsce”, i w czasie której m.in. „wręczone zostały Srebrne Krzyże Zasługi nadane przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej czterem działaczkom romskim”,
- konferencję „20 lat po Pekinie. Postanowienia IV Światowej Konferencji w Sprawie Kobiet – czy ciągle są aktualne?” (30 października); drugi z trzech paneli dyskusyjnych konferencji zatytułowano „Kobiety w polityce a kobiety w mediach. Kampania wyborcza a reprezentacja płci w programach publicystycznych”.

W odpowiedzi na prośbę o podanie wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, do których w 2015 i 2016 roku Pełnomocnik zwrócił się z propozycją współpracy przy realizacji ww. działania KPDRT, bądź o podanie przyczyn braku takiej propozycji, Pełnomocnik podał, że „działania prowadzone w 2015 roku (roku wyborów parlamentarnych) nie wiązały się ze szczególnie ożywionymi kontaktami z jednostkami samorządu terytorialnego, chociaż do poszczególnych przedsięwzięć (np. konferencja nt. sytuacji kobiet romskich) zapraszani byli ich przedstawiciele”.

W odpowiedzi na prośbę o podanie pełnej listy jednostek samorządu terytorialnego, z którymi w 2015 i 2016 roku współpracował przy realizacji ww. działania KPDRT, Pełnomocnik podał, że „nie prowadzi takiej listy”.

W odpowiedzi na prośbę o podanie wszystkich organizacji pozarządowych, do których w 2015 i 2016 roku Pełnomocnik zwrócił się z propozycją współpracy przy realizacji ww. działania KPDRT, bądź o podanie przyczyn braku takiej propozycji, Pełnomocnik podał, że „do współpracy zapraszane były organizacje pozarządowe współpracujące w Biurze Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania”. Pełnomocnik podał jednocześnie, że „w przypadku projektów romskich listę rozszerzano” i przy realizacji ww. działania KPDRT w 2015 roku współpracował z n.w. organizacjami pozarządowymi: Stowarzyszenie Kultury Romskiej „Hitano”, Stowarzyszenie Romów w kierniewicach, Stowarzyszenie Romano Waśt, Stowarzyszenie Romów w Bydgoszczy „Romano Dzipen”, Europejskie Stowarzyszenie Romów Polskich w Będzinie, Integracyjne Stowarzyszenie „Jagory”, Stowarzyszenie „Szansa dla Romów” (z/s w Chorzowie), Stowarzyszenie Harangos (z/s w Krakowie), Stowarzyszenie Romów – Romano Drom w Sosnowcu, Centralna Rada Romów, Fundacja Pod Imieniem Kowala w Świeciu, Stowarzyszenie Centrum Doradztwa i Informacji dla Romów w Polsce, Stowarzyszenie „Angel”, TernYpe - Międzynarodowa Sieć Romskich Organizacji Młodzieżowych, Fundacja Sztuki JAW DIKH, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Romów w RP (z/s w Kędzierzynie-Koźlu), International Romani Union oraz Związek Romów Polskich.

Podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDRD nie podał czy ani jak realizował je w 2016 roku.

Podmioty wskazane do współpracy w realizacji ww. działania KPDRD.

- Jednostki samorządu terytorialnego.
 - Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego podał, że choć nie współpracował z podmiotem odpowiedzialnym za realizację ww. działania KPDRD, to „podejmuje działania mające na celu promowanie aktywnych postaw politycznych i społecznych wśród kobiet. Co roku organizowany jest konkurs na najaktywniejszą liderkę obszarów wiejskich. Marszałem Województwa obejmował zaś swoim patronatem takie wydarzenia, jak: »Kobiety Sukcesu – Gala Kobiet Sukcesu Mazowsza« czy »I Kongres Kobiet Regionu Płockiego«”.
 - Urząd m. st. Warszawy podał, że w 2015 roku – w ramach trwającej od 2011 roku współpracy – był „jednym z partnerów konkursu *Jestem Szeffową* organizowanego przez Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania i Ministra Edukacji Narodowej w partnerstwie z Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Polsce”. Jak podał urząd, „Prezydent m. st. Warszawy została zaproszona do udziału w pracach Kapituły Konkursowej oraz do udziału w spotkaniach mentorskich z finalistkami konkursu” oraz „pisemnie zapraszała uczennice warszawskich szkół ponadgimnazjalnych do udziału w konkursie oraz prowadziła działania informacyjne za pośrednictwem własnych portali informacyjnych”. Urząd „zorganizował spotkanie z Prezeską Zarządu Pałacu Kultury i Nauki Renatą Kaznowską – podczas spotkania opowiadała o swoich doświadczeniach w zarządzaniu organizacją”.
 - Żadna z pozostałych 313 jednostek samorządu terytorialnego, które udostępniło informacje publiczną w ww. zakresie (z 499 zapytanych), nie współpracowała w realizacji ww. działania. Jednocześnie pojedyncze jednostki samorządu terytorialnego przedstawiły dodatkowe okoliczności jak niżej.
 - Starostwo Powiatowe w Zamościu podało, że „jeśli chodzi o równe traktowanie kobiet i mężczyzn to w Starostwie pracuje 61% kobiet, w kadrze kierowniczej jest 62% kobiet, a wśród dyrektorów jednostek organizacyjnych 69% kobiet”.
 - Urząd Gminy Sośno podał, że „na chwilę obecną Urząd nie widzi potrzeby współpracy z podmiotami odpowiedzialnymi za działania realizowane w ramach Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania, z uwagi na brak sygnałów ze strony nie tylko pracowników Urzędu, ale również mieszkańców gminy, świadczących o konieczności podjęcia współpracy w w/w obszarach. Potwierdzeniem tego jest ilość kobiet, które pełnią na terenie gminy funkcję radnego lub sołtysa. w 15-osobowym składzie Rady Gminy Sośno jest bowiem 8 kobiet, natomiast spośród 20 sołectw Gminy Sośno, w 8 z nich funkcję sołtysa pełnią kobiety”.
 - Urząd Gminy w Reńskiej Wsi podał, że nie współpracował w realizacji ww. działania KPDRD, bo „nie było takiego zapotrzebowania”.
 - Urząd Gminy w Borzytuchomiu podał, że nie współpracował w realizacji ww. działania KPDRD „z uwagi na brak takiej potrzeby”.
 - Urząd Gminy Gruta podał, że nie współpracował w realizacji ww. działania KPDRD, gdyż „nie jest zdiagnozowana potrzeba podjęcia takiej współpracy”.
 - Gmina Morzeszczyn – w informacji podanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej – podała, że „nie współpracowała w realizacji działań Krajowego Programu Działania na rzecz Równego Traktowania, ponieważ nie było takiej potrzeby”.
 - Urząd Gminy Bukowina Tatrzańska stwierdził¹⁰, że „na terenach gmin wiejskich problemy, o które Państwo pytacie, nie występują.
- W Urzędzie Gminy zatrudnione są 23 kobiety i 11 mężczyzn. W Jednostkach Organizacyjnych Gminy, - w Gminnym Zespole Oświatowym pracują same kobiety, w Ośrodku Pomocy Społecznej same kobiety, w innych jednostkach należy przyjąć 50/50.
- Na stanowisku Wójta i Sekretarza Gminy pracują mężczyźni, a Skarbnikiem Gminy, czy Kierownikiem USC są kobiety. Kierownikiem GZO jest kobieta, Kierownikiem OPS jest kobieta, Dyrektorem Przedszkola Samorządowego jest kobieta, Kierownikiem Gminnego Zakładu Komunalnego jest

¹⁰ Urząd zbiorczo odpowiedział na pytania dotyczące działania „Promowanie udziału kobiet w gospodarczym procesie podejmowania decyzji: - upowszechnianie wśród przedsiębiorstw, instytucji, uczelni, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych Karty Różnorodności, - mentoring, - budowanie sieci kontaktów w celu wsparcia i wzajemnej pomocy (networking), - system szkoleń” oraz działania „Działania na rzecz wzmocnienia potencjału politycznego kobiet (edukacja, programy mentorskie, networking)”; przypuszczalnie z tego względu w przytoczonym tekście pojawiają się numery „1.4” (od celu szczegółowego „Promowanie równego udziału kobiet i mężczyzn na stanowiskach decyzyjnych”, w ramach którego realizowane było pierwsze z ww. działań KPDRD) oraz „6.1” (od celu szczegółowego „Zwiększenie liczby kobiet w Parlamencie i we władzach samorządowych”, w ramach którego realizowane było drugie z ww. działań KPDRD).

mężczyzna, Dyrektorem Bukowińskiego Centrum Kultury jest mężczyzna, Dyrektorem Gminnej Biblioteki Publicznej jest kobieta. Na 10 szkół na terenie Gminy, 4 Dyrektorów to panowie, a 6 to panie.

6.1 W Radzie Gminy poprzedniej kadencji na 15 radnych było 15 mężczyzn. W obecnej kadencji 2 kobiety i 13 mężczyzn / sytuacja się poprawiła, chociaż to sprawa wyborców, na którą samorząd niema wpływu/”.

- Wójt Gminy Lniano podał, że gmina nie współpracowała w realizacji ww. działania KPDR, a „przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak potrzeby współpracy”.
- Żadna z zapytanych organizacji pozarządowych nie udzieliła odpowiedzi, z której wynikało, że współpracowała w realizacji ww. działania KPDR.

Obszar KPDRT	Równe traktowanie w systemie ochrony zdrowia	
Cel główny	7	Poprawa dostępu do świadczeń medycznych osób dotkniętych przestępstwem seksualnym
Cel szczegółowy	7.1	Wypracowanie nowych rodzajów świadczeń zdrowotnych finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia skierowanych do osób dotkniętych przestępstwem seksualnym
Działanie	2	Stworzenie pakietu badań profilaktycznych w odniesieniu do osób dotkniętych przestępstwem seksualnym
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Zdrowia, Narodowy Fundusz Zdrowia, Agencja Oceny Technologii Medycznych	
Podmiot wskazany do współpracy:	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	
Termin realizacji działania:	2015	

Podmioty odpowiedzialne za realizację ww. działania KPDRT.

- Ministerstwo Zdrowia podało, że „w 2015 r. Narodowy Fundusz Zdrowia uczestniczył w spotkaniu z udziałem Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania i Policji Państwowej dotyczącym osób dotkniętych przestępstwem seksualnym”, a także powiadomiło, że „aktualnie nie zostały wyodrębnione typy badań, które należałoby przeprowadzić w przypadku osób dotkniętych przestępstwem seksualnym”.
- Narodowy Fundusz Zdrowia. NFZ podał, że „w 2015 r. uczestniczył w spotkaniu z udziałem Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania i Policji Państwowej dotyczącym osób dotkniętych przestępstwem seksualnym”, a także powiadomił, że „aktualnie nie zostały wyodrębnione typy badań, które należałoby przeprowadzić w przypadku osób dotkniętych przestępstwem seksualnym”¹¹.
- Agencja Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji podała, że „nie realizowała działań KPDRT w obszarze Równego Traktowania w systemie ochrony zdrowia w 2015 roku”, a także „nie była zaangażowana w żadne czynności dotyczące w/w programu”.

Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania podał, że nie współpracował w realizacji ww. działania KPDRT.

Z zebranych informacji wynika, że ww. działanie KPDRT nie zostało zrealizowane.

¹¹ Należy odnotować, że informacje dotyczące braku realizacji ww. działania KPDRT udzielone przez Ministerstwo Zdrowia i Narodowy Fundusz Zdrowia są niemal identyczne w treści i brzmieniu. Można zaryzykować tezę, że odpowiedź ministerstwa – jako późniejsza, a jednocześnie ludzko podobna do odpowiedzi funduszu – została skopiowana z odpowiedzi NFZ.

Obszar KPDR	Równe traktowanie w dostępie do dóbr i usług	
Cel główny	7	Równe traktowanie kobiet i mężczyzn oraz osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w sporcie
Cel szczegółowy	7.1	Przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć w sporcie
Działanie	3	Aktywne upowszechnianie sportów z udziałem kobiet i dziewcząt
Podmiot odpowiedzialny za realizację działania:	Ministerstwo Sportu i Turystyki	
Podmiot wskazany do współpracy:	organizacje pozarządowe	
Termin realizacji działania:	od 2013	

Z informacji przesłanej przez podmiot odpowiedzialny za realizację ww. działania KPDR nie wynika, aby w 2015 i 2016 roku realizował ww. działanie – samodzielnie ani we współpracy z organizacjami pozarządowymi. MSiT wskazało, że choć „nie ma oddzielnego dokumentu strategicznego dotyczącego sportu kobiet”, to „kierunki interwencji i wytyczne mające na celu zwiększenie partycypacji kobiet w sporcie znalazły się w przyjętym przez Radę Ministrów 31 sierpnia 2015 r. *Programie Rozwoju Sportu do 2020 roku*” oraz w KPDR, w celu szczegółowym „Przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć w sporcie”. MSiT wymieniło ponadto „najważniejsze działania”, które wynikają z ww. „dokumentów strategicznych w obszarze kobiet” – MSiT nie podało natomiast jakichkolwiek informacji o realizacji (w okresie 2015-2016 ani w innym okresie) wymienionych przez siebie działań. MSiT podało także, że w 2015 roku zleciło GfK Polonia Sp. z o.o. „realizację badania uwarunkowań i barier podejmowania aktywności fizycznej przez kobiety” (wraz z informacją MSiT przesłało kopię „Zbiorczego raportu realizacyjnego” z ww. badania); nie wyjaśniono przy tym, jaki jest związek między ww. badaniem a „aktywnym upowszechnianiem sportów z udziałem kobiet i dziewcząt”.

W piśmie MSiT znak DWM-S/0311/1/2015/7¹² z 22 stycznia 2016 roku przesłanym Pełnomocnikowi Rządu do Spraw Równego Traktowania „w sprawie sprawozdania z realizacji *Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013 – 2016 za 2015 rok*” ministerstwo podało ponadto – w odniesieniu do realizacji ww. działania KPDR – że „w dniach 27-29 kwietnia 2015 roku w Centrum Olimpijskim im. Jana Pawła w Warszawie” odbyło się seminarium „Kierowanie na rozwój talentu – Kobieta i Sport w Europie”, w organizacji którego współpracowało MSiT. Do celów seminarium należały m.in. „wzmocnienie roli kobiet we współczesnym sporcie”, a „polskim akcentem podczas seminarium” była „uroczystość uhonorowania laureatek doroczných nagród Komisji Sportu Kobiet Polskiego Komitetu Olimpijskiego przyznanych w konkursie, którego głównym celem jest popularyzacja sportu kobiet. MSiT nie wyjaśniło, dlaczego ww. seminarium – zorganizowane przez Międzynarodowy Komitet Olimpijski – ani ww. konkurs – zorganizowany przez PKOl – należy uznać za realizację ww. działania KPDR przez ministerstwo.

W ww. piśmie MSiT znak DWM-S/0311/1/2015/7 – w kontekście ww. działania KPDR – sporo miejsca poświęcono popularyzacji sportu kobiet przez Polskie Stowarzyszenie Sportu Kobiet oraz Komisję Sportu Kobiet przy PKOl. MSiT nie wyjaśniło natomiast, jaki związek ma działalność ww. podmiotów z realizacją przez ministerstwo ww. działania KPDR.

¹² Z przesłanej przez Ministerstwo Sportu i Turystyki kopii pisma znak DWM-S/0311/1/2015/7 wynika, że – w odniesieniu do 2015 roku – resort raportował Pełnomocnikowi Rządu także o realizacji działań „Promowanie idei równości kobiet i mężczyzn w sporcie” oraz „Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn w dostępie do sportu” (oba odnoszą się do celu szczegółowego „Przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na płeć w sporcie”), co zasługuje na uwagę o tyle, że KPDR przewidywał realizację obu tych działań jedynie w 2014 roku. Pomimo tego w ww. piśmie – w odniesieniu do działania „Promowanie idei równości kobiet i mężczyzn w sporcie” – stwierdzono: „termin realizacji działania: działanie ciągłe, realizowane zgodnie z harmonogramem”, a w odniesieniu do działania „Wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn w dostępie do sportu” – „termin realizacji działania: zgodnie z harmonogramem”.

USTALENIA DOTYCZĄCE ZESPOŁU MONITORUJĄCEGO KPDR

KPDR – w ostatnim akapicie części „Realizacja i monitorowanie” – stwierdza: „W celu skutecznego procesu monitorowania Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania zostanie powołany Międzyresortowy Zespół do spraw monitorowania realizacji Krajowego Programu Działania na Rzecz Równego Traktowania. W skład Zespołu wejdą reprezentanci ministerstw i instytucji centralnych delegowani przez te instytucje. Ponadto do prac zespołu zostaną zaproszeni przedstawiciele organizacji i środowisk pozarządowych (status obserwatora). Zespołowi przewodniczy Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania”.

Choć prace nad KPDR trwały przez niemal cały 2013 rok, nie zrobiono wówczas niczego w zakresie powołania ww. zespołu. Do prac w tym zakresie przystąpiono dopiero w drugiej połowie 2014 roku¹³. Pierwszy projekt zarządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie Zespołu Monitorującego KPDR jest datowany na 31 października 2014 roku; został on skierowany do konsultacji, w czasie których uwagi zgłosiło m.in. Rządowe Centrum Legislacji. Zarządzenie wydano 13 kwietnia 2015 roku¹⁴, ogłoszono 21 kwietnia 2015 roku i zaczęło ono obowiązywać 22 kwietnia 2015 roku. Zgodnie z zarządzeniem ww. zespół jest jednym z „organów pomocniczych Rady Ministrów” i składa się z:

- przewodniczącego – z urzędu jest nim Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania),
- członków – po jednym przedstawicielu, w randze sekretarza stanu albo podsekretarza stanu¹⁵, wyznaczonym przez każdego ministra¹⁶, a ponadto Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców albo jego zastępca, Prezes albo wiceprezes Głównego Urzędu Statystycznego, Prezes albo wiceprezes Urzędu Zamówień Publicznych oraz Szef Służby Cywilnej,
- sekretarza (wyznaczonego przez przewodniczącego).

Ponadto zarządzenie stanowi, że „w celu realizacji zadań Zespołu przewodniczący” może „zapraszać do udziału w pracach Zespołu oraz grup roboczych, z głosem doradczym, ekspertów, przedstawicieli organów administracji państwowej, jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów właściwych w sprawach będących przedmiotem prac Zespołu”. Zarządzono także, że „posiedzenia Zespołu odbywają się nie rzadziej niż raz na pół roku”.

Pierwsze posiedzenie ww. zespołu odbyło się 02 września 2015 roku, tj. niemal dwadzieścia jeden (21) miesięcy po przyjęciu KPDR przez Radę Ministrów oraz dziewięć (9) miesięcy przed planowanym zakończeniem realizacji działań wymienionych w KPDR¹⁷. W posiedzeniu nie wzięły udziału osoby spoza składu zespołu, w tym nie wzięły go osoby z organizacji pozarządowych. Protokół posiedzenia wskazuje, że w jego trakcie m.in. przyjęto regulamin zespołu oraz przedstawiono „główne wnioski wynikające z raportu z realizacji KPDR za 2014 rok”. W okresie objętym monitoringiem ww. Zespół nie zebrał się ponownie.

22 października 2015 roku odbyło się pierwsze posiedzenie „Grupy roboczej do spraw implementacji postanowień Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule dnia 11 maja 2011 r.”, powołanej w ramach ww. zespołu (por. działanie KPDR „Koordynacja wykonywania Konwencji” powyżej).

¹³ 09 maja 2014 roku Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej (w imieniu podmiotów zrzeszonych w Koalicji na rzecz Edukacji Antydyskryminacyjnej) oraz Polskie Towarzystwo Prawa Antydyskryminacyjnego (w imieniu podmiotów zrzeszonych w Koalicji na rzecz Równych Szans) wspólnie wysłały pismo do Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania. W piśmie znalazły się m.in. następujące pytania: „czy został powołany Międzyresortowy Zespół do spraw monitorowania realizacji KPDR? Czy ustalony został tryb, sposób i forma monitorowania? Kiedy i w jakim trybie organizacje pozarządowe zostaną zaproszone w roli obserwatora do udziału w pracach Zespołu?”.

¹⁴ Zarządzenie nr 29 Prezesa Rady Ministrów z 13 kwietnia 2015 roku w sprawie Zespołu Monitorującego Krajowy Program Działania na Rzecz Równego Traktowania.

¹⁵ Pierwszy projekt zarządzenia mówił jedynie, że członkami zespołu są osoby wyznaczone przez poszczególnych ministrów; nie wymagano, aby były w określonej randze.

¹⁶ Zarządzenie nr 33 Prezesa Rady Ministrów z 22 marca 2016 roku zmieniające zarządzenie w sprawie Zespołu Monitorującego Krajowy Program Działania na Rzecz Równego Traktowania (M.P. z 2016 roku, poz. 286) zaktualizowało listę ministrów do zgodnej ze stanem powstałym po wyborach do sejmiku i senatu w 2015 roku.

¹⁷ Tj. przed połową 2016 roku – jak bowiem stwierdzono w przedostatnim akapicie KPDR: „Działania w Programie zostały zaplanowane do końca pierwszej połowy 2016 roku. Drugie półrocze przeznaczone zostało na końcową ewaluację Programu oraz wypracowanie rekomendacji do kolejnej edycji Programu”.

O PROJEKCIE | O PROGRAMIE

„Monitoring i analiza realizacji Krajowego Programu Działań na Rzecz Równego Traktowania w zakresie płci, tożsamości płciowej i orientacji seksualnej (2013-2016)” to projekt realizowany przez Stowarzyszenie na Rzecz Lesbijek, Gejów, Osób Biseksualnych, Osób Transpłciowych Oraz Osób Queer „Pracownia Różnorodności” oraz Stowarzyszenie Miłość Nie Wyklucza na podstawie umowy zawartej Fundacją im. Stefana Batorego działającą w partnerstwie z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży.

Projekt jest realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Fundacja im. Stefana Batorego działająca w partnerstwie z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży jest operatorem programu Obywatele dla Demokracji.

Informacje nt. programu Obywatele dla Demokracji można znaleźć na stronie www.ngofund.org.pl

OBYWATELE
DLA DEMOKRACJI

Informacje nt. funduszy EOG można znaleźć na stronie <http://eeagrants.org>

Informacje nt. Fundacji im. Stefana Batorego można znaleźć na stronie www.batory.org.pl

Informacje nt. Polskiej Fundacji Dzieci i Młodzieży można znaleźć na stronie www.pcyf.org.pl

Informacje nt. Stowarzyszenia Miłość Nie Wyklucza można znaleźć na stronie <http://miloscniwyklucza.pl>

Informacje nt. Stowarzyszenia Pracownia Różnorodności można znaleźć na stronie www.spr.org.pl

